

- 712

95180

รายงานการวิจัยเรื่อง การติดตามผลการดำเนินงานโครงการบริการการศึกษา
 นอกกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 A Follow up Study of Non-Formal Education
 Service Project of Prince of Songkhla University

* 95180 ✓

Acad

การศึกษานอกกระบบโรงเรียน - วิทยาลัยสงขลานครินทร์ -- วิชา...

ค.ม.อ.

เลขที่	KCHS.S.TB 482	2536
เลขทะเบียน	019247	
	1/8 ก.ค. 2537	

เบญจนาฏ ดวงจิวโน : ผศ.ดร.ชิตชนก เชิงเชาว์

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	(ก)
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ข)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(ง)
สารบัญ.....	(จ)
สารบัญตาราง.....	(ช)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
ลำดับชั้นในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิด ปรัชญาของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	9
รูปแบบการดำเนินงาน.....	10
เนื้อหาหลักสูตรในการจัดกิจกรรมโครงการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	13
การจัดรูปองค์กรที่ให้บริการด้านศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	16
ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของสถาบันอุดมศึกษา.....	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน ในลักษณะการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	19
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	23
ประชากรเป้าหมาย.....	23
กลุ่มตัวอย่าง.....	23
วิธีการเก็บข้อมูล.....	23
เครื่องมือในการวิจัย.....	24
สรุปกระบวนการในการดำเนินการวิจัย.....	24
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	25
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	46
บรรณานุกรม.....	55

ภาคผนวก.....	59
ก. รายละเอียดบทสัมภาษณ์ผู้บริหาร.....	60
ข. แบบสำรวจการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของหน่วยงาน.....	76
ค. แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.....	78
ง. แบบเสนอแนวทางการสัมภาษณ์.....	82
จ. ประวัติผู้เขียน.....	83

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาจากระบบโรงเรียนจำแนกตามหน่วยงาน.....	25
2. จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนจากระบบโรงเรียนที่จัดโดย หน่วยงานของมหาวิทยาลัย.....	27
3. จำนวนและร้อยละของโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนจากระบบโรงเรียน จำแนกตาม ปีงบประมาณ.....	28
4. จำนวนและร้อยละของโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนจากระบบโรงเรียน จำแนกตาม จำนวนวันที่จัด.....	28
5. จำนวนและร้อยละของโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนจากระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการโครงการ.....	29
6. จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนจากระบบโรงเรียน จำแนก ตามกลุ่มเป้าหมาย.....	30
7. จำนวนและร้อยละของโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนจากระบบโรงเรียน จำแนกตาม แหล่งงบประมาณ.....	31
8. จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนจากระบบโรงเรียนของ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.....	31
9. จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาจากระบบโรงเรียน จำแนกตาม ลักษณะการดำเนินงาน.....	32
10. จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนจากระบบโรงเรียนจำแนกตาม ลักษณะการดำเนินการร่วมกันกับหน่วยงานอื่นภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย.....	33
11. จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนจากระบบโรงเรียนจำแนกตามต้นสังกัด ของวิทยากร.....	34
12. จำนวนและร้อยละของโครงการจำแนกตามการติดตามประเมินผล.....	34
13. จำนวนและร้อยละของโครงการจำแนกตามลักษณะการติดตามประเมินผล.....	35
14. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และการศึกษา.....	37
15. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้รับบริการจำแนกตามแหล่งข่าวสารที่ได้รับ.....	38
16. จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการให้การศึกษา แก่ประชาชนจากระบบโรงเรียน.....	39

ตาราง

หน้า

17. จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามการชำระค่าลงทะเบียนในการเข้าร่วมโครงการ.....	39
18. จำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับบริการจำแนกตามค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่เข้าร่วมโครงการ.....	40
19. จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามแหล่งสนับสนุนงบประมาณ.....	41
20. จำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับบริการจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อโอกาสให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน.....	41
21. จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ.....	42
22. จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามลักษณะการจัดดำเนินการ.....	43
23. จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามสถานที่จัดดำเนินการ.....	44
24. จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามความต้องการในการเข้ารับการศึกษาอบรม.....	44
25. จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามประเภทและสาขาวิชาที่ต้องการเข้ารับการศึกษาอบรม.....	45

ชื่อโครงการ	การติดตามผลการดำเนินงานโครงการบริการการศึกษาจากระบบ- โรงเรียน ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
หัวหน้าโครงการ	เบญจนาฏ ดวงจิโน
ผู้ร่วมโครงการ	ชิตชนก เชิงเซาว์
ระยะเวลา	ตุลาคม 2534 - กันยายน 2535
งบประมาณดำเนินการ	จำนวน 58,600.- บาท โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2535

บทคัดย่อ

การติดตามผลการดำเนินงานโครงการบริการการศึกษาจากระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ทำการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาจากระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการโดยคณะ ศูนย์ สำนัก ในสังกัดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ปัตตานี และวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต ที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2533 และ 2534

ในการวิจัยติดตามผลในครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารของมหาวิทยาลัย ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้รับบริการในโครงการต่างๆ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth Interview) แบบสำรวจ และแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจ ตลอดจนเอกสารรายงานประจำปี การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ ร้อยละ มีชดิมเลขคณิตการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และอุปมานเชิงวิเคราะห์ (Analytic Induction) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) ในปีงบประมาณ 2533-2534 มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมโครงการการศึกษาจากระบบโรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น 226 โครงการ โดยแต่ละโครงการจัดในระยะเวลาสั้นๆ คือ 1-5 วัน กระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ ในภาคใต้ แต่มีจุดเน้นอยู่ที่วิทยาเขตหาดใหญ่เป็นอันดับแรก ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่ต้องการเข้ามารับความรู้เพิ่มเติม ด้านงบประมาณดำเนินการแต่ละโครงการจะใช้จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งมีอัตราค่าใช้จ่ายระหว่าง 25,001 - 50,000 บาท การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่จะดำเนินการเองเฉพาะหน่วยงาน แต่อาจจะขอความร่วมมือด้านวิทยากรจากหน่วยงานอื่นๆ ในด้านการติดตามประเมินผลไม่ได้ ดำเนินการอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ซึ่งการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประสบปัญหาและอุปสรรค คือ ผู้รับบริการไม่มีความกระตือรือร้น ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ด้านการประชาสัมพันธ์ และขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่จะให้บริการ

2) ด้านความคิดเห็นของผู้รับบริการที่มีต่อโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอาชีพระหว่าง 31-40 ปี ประกอบอาชีพรับราชการ การศึกษาอยู่ระดับอนุปริญญา ซึ่งมาเข้ารับการศึกษาบรมเพื่อความรู้นำไปประกอบอาชีพ โดยต้องชำระค่าลงทะเบียน ค่าอาหารและค่าพาหนะ มีอัตราระหว่าง 501-1,000 บาท สำหรับค่าที่พัก มีอัตราระหว่าง 1,001-2,500 บาท ผู้รับบริการได้ให้ความสนใจในกิจกรรมทุกกิจกรรม โดยระบุว่ามีความเหมาะสมมากในด้านเนื้อหา การนำไปใช้ระยะเวลา จำนวนวัน เอกสารและความสอดคล้องของหัวข้อกับเนื้อหาวิชา และสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและใช้ในชีวิตประจำวันในระดับมาก นอกจากนั้นกลุ่มผู้รับบริการต้องการให้มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรม ด้านสาขาการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ การบริการธุรกิจและการอุตสาหกรรม

3) แนวทางการปรับปรุงการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พบว่า งานบริการของมหาวิทยาลัยได้พัฒนาให้ก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาบ้างโดยเฉพาะเรื่อง การขาดแคลนบุคลากรผู้รับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณ และปัญหาเรื่องข้อขัดข้องเกี่ยวกับระเบียบ และกฎที่ยุ่งยากซับซ้อน อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น มหาวิทยาลัยควรที่จะจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่นี้โดย "ประสาน" กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกจากนั้นจะต้องกำหนดนโยบายและขอบเขตการบริการให้ชัดเจน โดยให้มหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ วิชาการ ด้านกำลังคน รวมไปถึงการดำเนินการที่ต้องอาศัยหลัก "การประสานงาน" และอาศัยการพัฒนาแหล่งข้อมูลข่าวสารให้สามารถนำมาใช้ได้ทันทีเพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

A Follow up Study of Non-Formal Education Service
Project of Prince of Songkla University

Project Head : Benjanard Duangjino
Project Participant : Chidchanok Churugchow
Duration : September 1991 - October 1992
Budget : 58,600 Baht with the support of Prince of Songkhla University

Abstract

The purposes of this research were to investigate the process and methods of non-formal education projects which Prince of Songkhla University (PSU) organized during 1990-1991. The samples were university administrators, project staff and participants. Questionnaires, indepth interview and annual reports were the main research tools to collect data. Data were analyzed by the methods of frequencies, percentage, arithmetic means, content analysis and analytic induction. Research results were as follows:

1) PSU provided 226 non-formal education projects during 1990-1991. Most of them took 1-5 days and conducted at hat yai campus. Major parts of participants were government and state enterprise officials. Project expenses varied from 25,001 to 50,000 baht. The follow-up studies were not conducted intensively. Questionnaires were mostly employed to evaluate project outcomes. The serious problems of project monitoring were lack of public relations, budget and materials for training. In addition, most of participants did not have strong attention to participate.

2) Most of participants were male, government officials and aged between 31-40 years. The Major goal of project attending was to improve job performance. To participate in these projects, each participant paid 500-10000 baht for food, transportation, registration fee and 1000-2500 baht for lodging. Project contents, duration, and document were evaluated as very helpful and could be applied for job performance and daily life. The favorite topics of project contents were agriculture, business administration and business.

3) Based on indepth interviews, most projects have been developed rapidly in spite of problems of personnel, budget allocation and complex rules and regulations. To solve these problems, PSU should establish a "central" agency to co-operate with the other agencies to conduct such projects. Policies and scopes of non-formal education should be identified clearly. PSU should provide more budget, academic support and manpower. Project monitoring should be conducted based on co-operative approach. Management information system should be developed to increase efficiency in project planning.

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาระดับที่สาม (Tertiary Education) หมายถึงการจัดการศึกษาที่จัดหลังระดับมัธยมศึกษา (Postsecondary Education) สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้นมีหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ

1. การสอนวิชาการและวิชาชีพเพื่อสนองความต้องการกำลังคนและสังคม
2. การวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. การบริการวิชาการแก่สังคม
4. การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี (วิจิตร ศรีสอาน-2518:1)

หน้าที่หลักดังกล่าวสถาบันอุดมศึกษาได้เน้นการสอนวิชาการและวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งภาระหน้าที่นี้ได้กระทำกันมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถาบันการศึกษาเป็นต้นมา ส่วนการวิจัยการถ่ายทอดวัฒนธรรม และการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน สถาบันอุดมศึกษายังให้ความสนใจน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนนั้น ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานการศึกษานอกระบบนั้นในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวมของนักวิชาการผู้มีความรู้ในสาขาต่างๆ ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งต่างๆ มากมาย เพราะฉะนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรที่จะกระจายประโยชน์ส่วนใหญ่ไปสู่ชุมชน ประชาชนที่ไม่ได้เล่าเรียนในระบบหรือพ้นระบบการศึกษาไปแล้วให้มีโอกาสได้รับการศึกษาบ้าง (สุมาลี สังข์ศรี 2532:745) ซึ่งการกระทำดังกล่าว จะทำให้สถาบันอุดมศึกษาได้แสดงบทบาทใน 2 ลักษณะ คือเป็นทั้งผู้ให้และเป็นทั้งผู้รับ ซึ่งธงชัย ปภัสราทร กล่าวว่าการให้บริการวิชาการจะทำให้สถาบันอุดมศึกษาได้ค้นคว้าเรื่องราว หลักการ วิชาการ และแนวปฏิบัติใหม่ๆ ที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมได้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของชุมชนมากยิ่งขึ้น (ธงชัย ปภัสราทร 2517:70)

ในฐานะที่สถาบันอุดมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่มีส่วนในการพัฒนาประเทศ ซึ่งกระบวนการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาคุณภาพของประชาชน วิธีการพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้น ก่อ สวัสดิพานิชย์ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพก็คือการศึกษา (ก่ สวัสดิพานิชย์ 2511:35) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของนักวิชาการสาขาต่างๆ

ประชาชนที่ต้องพัฒนาคุณภาพนั้น ร้อยละ 80 เป็นผู้อยู่นอกระบบโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน-ปลัดกระทรวง กองแผนงาน 2520:35) รัฐซึ่งกำหนดนโยบายให้สถาบันการศึกษาจัดดำเนินงานด้านการให้บริการทางวิชาการอย่างกว้างขวางนอกเหนือจากการผลิตบัณฑิต ซึ่งถือเป็นประชาชนกลุ่มน้อยที่มีโอกาสดีกว่าประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนจึงมีบทบาทกับผู้ที่ช่วยให้สถาบันการศึกษาคงอยู่อย่างแท้จริง เพราะถ้าประชาชนอยู่ไม่ได้ สถาบันอุดมศึกษาก็อยู่ไม่ได้เช่นกัน หากขาดการสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากประชาชน สถาบันอุดมศึกษาจึงควรเป็นสถาบันที่น่าสังคมในด้านวิชาการ ก่อให้เกิดคุณภาพในชีวิตของประชาชน เพราะสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งรวมของผู้เชี่ยวชาญมากมายหลายสาขาวิชา มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ อยู่จำนวนไม่น้อย ถ้าได้ผนึกกำลังกันภายในสถาบันอุดมศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กองอำนาจการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ และสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีรูปแบบของตนเองในการดำเนินงาน ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิต การผลิตบัณฑิตเพื่อสนองความต้องการของสังคมไม่สามารถช่วยให้สังคมมีความสมบูรณ์ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการขยายตัวทางวิชาการ ความรู้ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างได้เพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันความรู้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากกว่าความสามารถของประชาชนที่จะรับไว้ได้ และนำมาใช้ประโยชน์ได้ทัน

ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษา ควรมีส่วนรับผิดชอบในการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ ที่ง่าย เหมาะสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชน นอกจากนั้นสถาบันควรช่วยประชาชนให้พัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งเกิดมาควบคู่กับการขยายตัวทางวิชาการ เทคโนโลยีทำให้ชีวิตประจำวันของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างใหญ่หลวง ลักษณะการทำงาน ความชำนาญ เทคนิคต่างๆ ต้องละทิ้งหรือเปลี่ยนไป สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องช่วยเหลือให้ประชาชนก้าวหน้าทันความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี และสามารถประกันผลได้ด้วย (ประชุมสุข อาชวอำรุง 2522:27) ปัญหาอีกประการหนึ่งคือสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี ความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไปจากเดิม ผู้ที่ปรับตัวไม่ทันจะเกิดความล้มเหลว ในขณะเดียวกันจะเกิดช่องว่างระหว่างสังคมมากขึ้น และในบางครั้งการปรับตัวไม่ทันกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ก่อให้เกิดผลเสีย เนื่องจากเทคโนโลยี เหล่านั้นไม่เหมาะกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นตัวก่อให้เกิดความรู้และเทคโนโลยี จำเป็นต้องช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนจึงเป็นการช่วยผู้ที่อยู่นอกสถาบันซึ่ง เป็นผู้ที่ยังมีโอกาสใน

การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ที่มีจำนวนมาก เนื่องจากคนเราต้องศึกษาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา การศึกษามีสิ่งที่มีสภาพคงที่ (Static) แต่มีสภาพเคลื่อนไหว (Dynamic) การศึกษาจึงต่อเนื่องตลอดชีวิต (Continuing Education) จำเป็นต้องให้สถาบันอุดมศึกษารับผิดชอบในการให้การศึกษแก่ประชาชนที่ต้องการ (ประชุมสุข อาชวอำรุง 2522:32) หากสถาบันอุดมศึกษาไม่นำวิทยาการที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ก็นับว่าเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่ไร้ประโยชน์ และนับเป็นความล้มเหลวของการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง (วิจิตร อวระกุล 2517:-77) การที่บุคคลในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญแคบๆ ในสาขาที่ตนมีอยู่ ในไม่ช้าจะห่างเหินไปจากโลกของความจริงภายนอก ไม่สามารถเข้ากับผู้อื่นและสิ่งรอบๆ ตัวได้อย่างฉลาด สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นลักษณะหอคอยงาช้าง (Ivory Tower) จึงมีประโยชน์น้อย ในภาวะที่ประชาชนต้องประสบกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นรวดเร็วจนเกิดการปรับตัวไม่ทัน

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 รัฐได้ให้ความสำคัญของการศึกษานอกระบบควบคู่กับการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยถือว่าการศึกษานอกระบบเป็นแผนการต่อเนื่องตลอดชีวิตที่จะต้องจัดให้มีการประสานสัมพันธ์กันทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน (แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520:135) และเพื่อให้เป็นการระดมกำลังหรือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สถาบันทั้งในและนอกระบบการศึกษาจะต้องร่วมมือกันให้ การศึกษากับประชาชน ซึ่งสถาบันการศึกษาในระบบโรงเรียนควรมีหน้าที่ในการให้การศึกษานอกระบบ โรงเรียนด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526:4-33) และโดยเหตุที่รัฐได้เร่งรัดและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบและลักษณะต่างๆ เพื่อช่วยเสริมและพัฒนาบุคคลนอกระบบไปจากการศึกษาที่ได้รับในระบบโรงเรียน จึงปรากฏว่ามีหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน และหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีรูปแบบ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายแตกต่างกันออกไปตามความต้องการของหน่วยงานนั้น ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ ตามสภาพความรับผิดชอบ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529:1)

1. หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาเป็นหลัก หน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ความพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง และพร้อมที่จะรับความรู้ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ หน่วยงานพัฒนาเน้นการศึกษานอกระบบเป็นหลัก ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน และหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบเป็นงานรอง ได้แก่ กรมต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ คือกรมฝึกหัดครู กรมการศาสนา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และหน่วยงานในสังกัดของมหาวิทยาลัย ได้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน

2. หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาโดยตรง แต่การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมงานหรือกิจกรรมหลักของหน่วยงานนั้น

ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติรวมไปถึงองค์การสาธารณสุขและธุรกิจเอกชน เป็นต้น

ในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีภารกิจ คือบริการด้านการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นปกติแล้วจะรวมอยู่ในด้านการบริการชุมชนนั่นเอง (ปฐมนิคมานนท์ 2528:257) ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของอุ๋นตา นพคุณ ที่ว่าในปัจจุบันนี้ทุกสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาได้ให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกือบทั้งสิ้น (อุ๋นตา นพคุณ 2523:-199)

ในอดีตที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529:2) ได้มีการรวบรวมข้อมูลการให้บริการศึกษานอกระบบโรงเรียนของหน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน แต่ยังไม่ครอบคลุมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัย-สงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประชาชนที่อยู่ในชนบท ซึ่งสิปปนนท์ เกตุทัต (2516:3) กล่าวว่า การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของสถาบันอุดมศึกษานั้นจะต้องแสวงหาบทบาทหลักที่จะมีการตอบสนองต่อการพัฒนาภูมิภาค เป็นสำคัญ ดังนั้นบทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จึงมีความสำคัญที่จะระดมทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนมากที่สุดโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในเขตความรับผิดชอบเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ แล้วขยายขีดความสามารถให้กว้างออกไปตามกำลังความพร้อมของสถาบัน อย่างไรก็ตามโดยข้อเท็จจริงแล้ว การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ดำเนินการมาเป็นเวลานาน และอาจกล่าวได้ว่าสามารถกระจายความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้พอกัน นอกจากนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 รัฐก็ได้ให้ความสำคัญของการบริการวิชาการแก่สังคม เช่นเดียวกับงานการสอน การผลิตบัณฑิตและงานวิจัย ดังนั้น สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานการให้บริการวิชาการแก่สังคมนางวางแผน และเสนอแนะนโยบาย ในการจัดบริการวิชาการชุมชนจึงได้รวบรวมข้อมูลโดยการประเมินผลและติดตามผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมหาวิทยาลัยครั้งนี้ขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ และสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่จะดำเนินการในแผนการศึกษาระยะที่ 7 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรับรู้สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรค ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีงบประมาณ 2533 - 2534
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้รับบริการ

3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัย-สงขลานครินทร์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. การกำหนดประชากร ประชาชนที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มประชาชนที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการศูนย์ และสำนัก

1.2 กลุ่มประชากรผู้รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ ผู้ให้บริการ ซึ่งดูแลการจัดกิจกรรมโครงการที่จัดขึ้นหน่วยงานละ 2 คน

1.3 กลุ่มผู้รับบริการ ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่เคยเข้ารับบริการโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีอายุ 15 ปีขึ้นไป และไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน

2. โครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ศึกษาในครั้งนี้ นั้น จะศึกษาเฉพาะโครงการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาที่จัดโดย คณะ ศูนย์ สำนัก ในสังกัดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาเขตปัตตานี และวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต ปีงบประมาณ 2533 (1 ตุลาคม 2532 -30 กันยายน 2533)และ ปีงบประมาณ 2534 (1 ตุลาคม 2533 -30 กันยายน 2534)

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีองค์ประกอบบางประการอันเป็นเหตุให้ผลการวิจัยไม่สมบูรณ์ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ คือการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร อาจารย์รวบรวมไม่ครบถ้วนเพราะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นั้น มีการจัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลายโครงการ บางโครงการเป็นโครงการที่จัดร่วมกันระหว่างคณะต่างๆ บางโครงการใช้ชื่อโครงการเหมือนกัน แต่ดำเนินการในหลายรุ่นดังนั้นจึงทำให้ข้อมูลเอกสารอาจไม่แน่ชัดนัก นอกจากนี้ ข้อมูลในสวนของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตามกำหนดจะศึกษาโครงการที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2533 และ 2534 ซึ่งระยะเวลาานพอสมควร ข้อมูลบางส่วนอาจสูญหาย และไม่สามารถจำได้จึงมีผลทำให้ข้อมูลที่ได้บางส่วนไม่สมบูรณ์ และนำมาใช้ได้ยาก

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่ว่าการศึกษานั้นจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมการศึกษาโดยเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอันมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน

ทั่วไป ทั้งนี้ไม่รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรในสังกัดเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่

2. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หมายถึง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต-หาดใหญ่และวิทยาเขตปัตตานี รวมถึงวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต

3. โครงการการศึกษาจากระบบโรงเรียน หมายถึง โครงการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ และทักษะอาชีพ สามารถระบุตัวผู้รับบริการอย่างชัดเจน มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งนี้ลักษณะของกิจกรรมจะต้องเป็น การอบรม ประชุมและสัมมนา

4. ผู้รับผิดชอบโครงการ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ให้บริการ ซึ่งดูแลการจัดกิจกรรมโครงการของหน่วยงานนั้นๆ

5. ผู้รับบริการ หมายถึง บุคคลที่เคยเข้ารับบริการโครงการการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนเตรียมการในการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น

2. ทราบถึงความต้องการของการศึกษาจากระบบโรงเรียนของผู้เข้ารับบริการเพื่อวางแผนจัดทำโครงการให้สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนมากที่สุด

3. เป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยด้านบริการวิชาการในแผนงาน ระยะที่ 7 ต่อไป

ลำดับชั้นในการวิจัย

รายงานการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 5 บท พร้อมทั้งบรรณานุกรม และภาคผนวก โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และลำดับชั้นในการวิจัย

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงแนวคิดปรัชญาในการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน รูปแบบการดำเนินงาน เนื้อหาหลักสูตรในการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน การจัดรูปองค์กรที่ให้บริการการศึกษาจากระบบ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาจากระบบ

โรงเรียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลจากการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ นอกจากนั้นตอนท้ายบทประกอบด้วยบรรณานุกรมและภาคผนวก

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนนั้น ถือว่าเป็นบทบาทใหม่ของ สถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปแล้วจะใช้คำว่า การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศที่กำลังพัฒนา ต้องให้ความสนใจ เพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์ให้กับสมาชิกของสังคมจำนวนมากแล้ว ยังมีส่วนที่จะช่วยเกื้อหนุนให้การเรียน การสอนในมหาวิทยาลัยมีลักษณะที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมส่วนหนึ่ง ด้วย (ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์ อ้างถึงในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522:1) การให้การศึกษากับประชาชน ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนนี้ จัดได้ว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชน ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก การพัฒนาประเทศทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และด้านอื่นๆ ก้าวหน้าได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ นิสิต นักศึกษา เป็นเพียงประชาชนกลุ่มน้อยที่ได้รับ การพัฒนา แต่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนอีกร้อยละ 80 ของประชาชนทั้งหมด (กระทรวง-ศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวงกองแผนงาน 2520:34) ซึ่งกลุ่มดังกล่าวแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มบุคคลก่อนเข้าสู่วัยแรงงาน และกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวัยแรงงาน (สำนักงานสภาพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525:187) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมีระดับการครองชีพต่ำระบบเศรษฐกิจ ผลผลิต รายได้ต่ำ การออมน้อย การลงทุนต่ำ ยากจน หนี้สินเพิ่มขึ้นทุกปี (วิทยากร เชียงกุล 2521:21-24) ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของ ประชาชนเหล่านี้ให้มีกินมีใช้ และมีบริการต่างๆ ที่เหมาะสม ความคิดที่ให้สถาบันอุดมศึกษา ยึด มั่นอยู่กับค่านิยมเก่าล้าหลังอันเป็นการใช้สถาบันไปในทางที่ไร้ประโยชน์ ควรจะลดได้ในอนาคต (เฉลียว บุรีภักดิ์ 2523:30) เพราะบทบาทนั้นไม่อาจนำวิชาการระดับอุดมศึกษาไปถึงประชาชนเท่าที่ ควร มักจะพูดกันว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นหอคอยงาช้างต้องเป็นเพื่อคนจำนวนจำกัดที่ได้รับ ประโยชน์ ที่จริงแล้วสถาบันอุดมศึกษาก็มีหน้าที่โดยตรงในการผลิตและพัฒนาบุคลากรไปให้หน่วย งาน ให้บริการวิจัย และพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนในรูปแบบ ต่างๆ เพื่อช่วยหน่วยบริการสังคม

จากการสำรวจพบว่า มหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีโครงสร้างพื้นฐานพอที่จะไม่ต้องลงทุนเพิ่ม เดิม หรือลงทุน แต่เพียงเล็กน้อยในการเอาวิชาการที่มีอยู่มาเผยแพร่ความรู้ต่อมวลชน ซึ่ง มหาวิทยาลัยหลายแห่งก็ได้ทำอยู่แล้วโดยกำหนดเป็นนโยบาย (วิจิตร ศรีสอาน 2525:4) รัฐบาลก็ได้

เห็นความสำคัญ ได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินงานบริการวิชาการแก่ชุมชน โดยการร่วมมือกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถพัฒนาได้อย่างกว้างขวางทั่วถึงทันต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับความพร้อมในด้านทรัพยากรด้านต่างๆ ของสถาบัน (สายสุรี จุติกุล 2516:5) ในระยะแรกสถาบันอุดมศึกษาตั้งอยู่ในส่วนกลางต่อมาได้ขยายออกไปอยู่ตามภูมิภาคมากขึ้น เพื่อเป็นแหล่งทางวิชาการที่จะช่วยพัฒนาภูมิภาคแถบนั้น (ทองใบ ทองใหญ่ 2516:1) สิปพนนท์ เกตุหัต (2616:3) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคไว้คือ

1. ผลิตบัณฑิตให้ผูกพันกับสภาพและมีจิตใจรักที่จะทำงานในภูมิภาคนั้น
2. แสวงหาบทบาทหลักที่จะมีผลตอบสนองการพัฒนาภูมิภาคนั้นคือเฟื่องเลี้ยงงานวิจัยและงานตอบสนองความต้องการของสังคม
3. แสวงหาและส่งเสริมศิลปประเพณี วัฒนธรรมพิเศษเฉพาะภูมิภาค

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาถือว่าหน้าที่ในการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนเป็นหน้าที่และคุณธรรมที่ต้องปฏิบัติ ให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายที่ตั้งไว้ เพราะสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งความพร้อมทางวิชาการสูงสุด จึงควรกระจายความรู้ไปสู่สังคม ปัจจุบันมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องใกล้ชิดกับสังคม ช่วยแก้ปัญหาสังคมนำสังคมและสนองความต้องการของสังคม ทำให้มหาวิทยาลัยภูมิภาคเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน (วิจิตร ศรีสอาน ม.ป.บ.:2)

แนวคิด ปรัชญาของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางมากเพราะเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมด ทุกเพศ ทุกวัย และผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนเหล่านั้น อาจจะเป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับการศึกษาเลยผู้ที่ได้รับการศึกษาเล็กน้อย หรือผู้ที่ต้องการได้รับการศึกษาเพิ่มเติม ดังนั้นกิจกรรมการศึกษานอกระบบ จึงต้องจัดในลักษณะที่หลากหลายครอบคลุมตั้งแต่การสอน อ่านเขียน ความรู้พื้นฐานมาจนถึงทักษะวิชาชีพเฉพาะอย่าง และบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียนเหล่านี้มีจำนวนมาก กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทของประเทศที่ให้ความรู้ในการศึกษาหรือช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของบุคคลเหล่านี้ในด้านต่างๆ ถือเป็นงานการศึกษานอกระบบด้วยเหตุนี้เองจึงมีหน่วยงานที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบเป็นจำนวนมาก โดยอาจถือเป็นงานทางตรงหรือ ทางอ้อม ไม่เฉพาะหน่วยงานที่จัดการศึกษาเท่านั้น

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาซึ่งพร้อมด้วยนักวิชาการ ความรู้ อาคารสถานที่ อุปกรณ์ จะดำเนินการแยกออกจากชุมชนอยู่ในลักษณะหอคอยไม่ได้ ทรัพยากรอันมีค่าเหล่านี้จะต้องให้บริการแก่ประชาชนเพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อช่วยให้อุดมการณ์

เรื่องความเสมอภาคทางการศึกษาบรรลุเป้าหมายเพื่อให้การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยได้สอดคล้องและสัมพันธ์กับชีวิตและสภาพของชุมชน ในการจัดบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนในรูปแบบ เนื้อหา และวิชาการต่างๆ ไซ้ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเท่านั้น แต่ที่สำคัญยิ่งควรได้นำความรู้ไปเผยแพร่ในกลุ่มประชาชนที่มีความแตกต่างในเรื่องระดับการศึกษา สภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ อายุ และเพศ เน้นกิจกรรมการศึกษาที่มีคุณค่าสำหรับนิสิต อาจารย์ และผู้บริหาร ที่อยู่ภายใต้ระบบการศึกษาแบบการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นสำคัญ

รูปแบบการดำเนินงาน

งานการศึกษานอกระบบที่มหาวิทยาลัยดำเนินการนั้นอาจดำเนินการโดยคณะ ภาควิชา หรือสาขาและหรืออาจดำเนินงานโดยหน่วยฝึกอบรม หรือศูนย์การศึกษาต่อเนื่องที่มหาวิทยาลัยจัดทำขึ้น เพื่อภารกิจในการฝึกอบรมหรือการศึกษาต่อเนื่องโดยตรงก็ได้ กิจกรรมการศึกษานอกระบบที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันสามารถแยกประเภทได้ 4 ประเภท (ชัตติยา กรรณ-สูตร (2522:125-145)

1. การฝึกอบรม เป็นรูปแบบที่ใช้กันทุกสถาบันและใช้เป็นอัตราส่วนสูงมากกว่ารูปแบบอื่น
2. การสัมมนาทางวิชาการ เป็นรูปแบบที่ใช้ในทุกสถาบันแต่มีอัตราส่วนต่ำลงมา และมักใช้ในกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับการศึกษาสูง
3. การให้บริการวิชาการแก่หน่วยงานที่ร้องขอ
4. บริการวิชาการทางสื่อมวลชน ทำกันในทุกสถาบัน สำหรับสถาบันที่เป็นระบบมหาวิทยาลัย เปิดมักจะมีลักษณะพิเศษ เพราะสามารถใช้ควบคู่กันไปกับการศึกษาในระบบซึ่งจำเป็นต้องใช้สื่ออยู่แล้ว สื่อดังกล่าวได้แก่

4.1 วิทยุและโทรทัศน์

4.2 สิ่งพิมพ์ เช่นวารสาร เอกสารวิชาการในรูปแบบต่างๆ หนังสือพิมพ์

4.3 ห้องสมุด ในแง่ที่ประชาชนสามารถเข้ามาใช้บริการห้องสมุดของสถาบันได้แม้จะมี

สิทธิ์ไม่เท่ากับนักศึกษาในระบบก็ตาม

4.4 นิทรรศการ ซึ่งมีการจัดเพื่อเผยแพร่วิชาการและผลงานของหน่วยงานเป็นสำคัญ

นอกจากนั้น สุมาลี สังข์ศรี (2532:745-746) ได้สรุปกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ มหาวิทยาลัยต่างๆ ดำเนินการอยู่ ในปัจจุบันดังนี้

1. การฝึกอบรมและการให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดดังนี้

1.1 เพื่อเพิ่มเติมความรู้ในวิชาชีพเฉพาะแขนง

- 1.2 เพื่อฝึกอบรมเสริมอาชีพ
- 1.3 เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ
- 1.4 เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย และเป็นพลเมืองดี
- 1.5 เพื่อพัฒนาคนให้ร่วมกันพัฒนาชุมชน

การฝึกอบรมเช่นนี้ส่วนใหญ่มหาวิทยาลัยจะจัดนอกเวลาปกติ เช่น ช่วงเย็น หรือวันหยุดเสาร์ อาทิตย์หรือวันหยุดในภาคฤดูร้อน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ แต่ละมหาวิทยาลัยจัดในแขนงที่ตนมีความเชี่ยวชาญ เช่น อบรมการเกษตร การปลูกกล้วยไม้ การเพาะเห็ดฟาง การถ่ายภาพ คอมพิวเตอร์ สถิติวิจัย สาธารณสุข การพูด ภาษาอังกฤษ อาหารโภชนาการ ฯลฯ ระยะเวลาจะแตกต่างกันออกไป เช่น 2-3 วัน 1 อาทิตย์ 1 เดือน 2 เดือน หรือ 9 เดือน แล้วแต่ละสาขาวิชา การฝึกอบรมในลักษณะนี้ส่วนใหญ่พบในแทบทุกมหาวิทยาลัยซึ่งอาจจัดโดยคณะวิชา หรือจัดโดยโครงการ ศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง หรือสำนักฝึกอบรมของมหาวิทยาลัย

2. การฝึกอบรมแก่บุคลากรประจำการของหน่วยงานต่างๆ การฝึกอบรมในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการความร่วมมือ หรือประสานงานกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานต่างๆ โดยมหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดการฝึกอบรมให้ ตัวอย่างเช่น โครงการฝึกอบรมครูวิทยาศาสตร์ โครงการฝึกอบรมครูคณิตศาสตร์ โครงการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา โครงการฝึกอบรมพนักงานธนาคารต่างๆ โครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่บริการทั่วไปของหน่วยงานต่างๆ ฯลฯ

3. การฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ อาจเป็นโครงการที่มหาวิทยาลัยจัดทำขึ้นเพื่อจะช่วยเหลือชุมชนโดยนำเอาวิชาการในแขนงวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญไปสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เช่น โครงการฝึกอบรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โครงการฝึกอบรมแม่บ้านเกษตรกร โครงการฝึกอบรมเยาวชนสำหรับการฝึกอบรม มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาอนุกระบบที่สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการนั้นมีดังนี้

- 3.1 เพื่อเพิ่มเติมความรู้ในวิชาชีพเฉพาะสาขา
- 3.2 เพื่อฝึกอบรมเสริมอาชีพ
- 3.3 ฝึกอบรมระหว่างประจำการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
- 3.4 เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ
- 3.5 เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยและความเป็นพลเมืองดี
- 3.6 เพื่อการศึกษาต่อเนื่องและส่งเสริมการศึกษาที่สถาบันจัดอยู่
- 3.7 เพื่อพัฒนาคนให้ร่วมกันพัฒนาชุมชน

4. การสัมมนาทางวิชาการ ซึ่ง ชัตติยา กรรณสูตร (2522-125) ชี้ให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ที่มหาวิทยาลัยจัดการสัมมนาทางวิชาการมีดังนี้คือ

4.1 เพื่อเผยแพร่ผลงานของสถาบันอุดมศึกษา

4.2 กระตุ้นให้นักวิชาการได้หยิบยกปัญหาสำคัญ มาศึกษาวิเคราะห์ในแง่วิชาการ และเผยแพร่ผลการศึกษาในรูปของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

4.3 เพื่อให้ฝ่ายวิชาการและฝ่ายปฏิบัติ มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างกัน อันจะช่วยปิดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ

4.4 สร้างความสำคัญในการคิดอ่านแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองร่วมกันโดยหลายๆ ฝ่าย

ลักษณะการสัมมนา

1. เป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับผลได้ผลเสียกระทบถึงคนส่วนใหญ่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
2. เป็นหัวข้อที่กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชนในขณะนั้น
3. เป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่สถาบันเปิดสอนอยู่

วิธีการ

1. การสัมมนาโดยมีผู้เสนอผลการศึกษาหรือการวิจัยเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ให้ข้อคิดเห็น ต่องานนั้น
2. การอภิปรายในหัวข้อที่กำหนดขึ้น โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นประสบการณ์ ของตน
3. การบรรยายในหัวข้อที่กำหนด โดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ แล้วเปิดโอกาสให้ที่ ประชุมแสดงความคิดเห็น

การสัมมนาทางวิชาการ จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีแต่ละสถาบันการศึกษาจัดการสัมมนาทาง วิชาการกันมากมาย หัวข้อที่จัดมีหลายวิชา ผู้ที่สนใจจะเลือกเข้าสัมมนาได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างการ สัมมนาทางวิชาการที่มหาวิทยาลัยต่างๆ จัดเช่น การสัมมนาทางด้านการวิจัย การสัมมนาด้านสื่อการ สอน การสัมมนาด้านสาธารณสุข การสัมมนาด้านการเกษตร การสัมมนาด้านจิตวิทยา ฯลฯ ระยะเวลาในการจัดสัมมนาแล้วแต่เนื้อหาอาจจะเป็น 1 วัน 2 วัน 3 วัน ถึง 1 อาทิตย์

5. การบริการวิชาการทางสื่อสารมวลชน

สำหรับรูปแบบการบริการประเภทนี้นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสร่วมใช้ ประโยชน์จากสื่อซึ่งสถาบันอุดมศึกษามีอยู่ เช่น ในเรื่องรายการวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ในรูปแบบ ต่างๆ และนิทรรศการอย่างไรก็ดีสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะจัดทำสิ่งเหล่านี้ในลักษณะครั้งคราว ตามความเหมาะสมเท่านั้น นอกจากนั้นการบริการทางสื่อมวลชนนั้นยังรวมไปถึง การจัดทำวารสาร สิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ แผ่นพับ หมายถึง จุลสาร เอกสาร อัดสำเนา และการจัดรายการวิทยุ-

โทรทัศน์ ซึ่งจะพบได้ในเฉพาะมหาวิทยาลัยเปิด คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช เฉพาะมหาวิทยาลัยที่จะมีความพร้อม และมีสื่อพวกนี้อยู่แล้ว

นอกเหนือจากรูปแบบการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแล้ว งานการศึกษาจากระบบที่ มหาวิทยาลัยดำเนินการอยู่แล้วในขณะนี้ นอกจากการจัดดำเนินการเองแล้ว มหาวิทยาลัยยังให้ความร่วมมือแก่หน่วยงานอื่นๆในการจัดการศึกษาจากระบบในลักษณะต่างๆ อีกด้วย เช่น การให้ความร่วมมือในการเป็นวิทยากร การทำวิจัย การให้คำแนะนำปรึกษา การวางแผนการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล การใช้อาคารสถานที่และวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น

เนื้อหาหลักสูตรในการจัดกิจกรรมโครงการการศึกษาจากระบบโรงเรียน

การให้บริการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เนื้อหาสาระที่ควรให้แก่ประชาชน มิถุนายน สาร (2518:37) ได้เสนอแนะที่จะให้บริการไว้ดังนี้

1. รัฐศาสตร์ อันเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง
2. เศรษฐกิจ อันเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ
3. เกษตรศาสตร์ อันเป็นหลักสำคัญของประเทศ
4. เทคโนโลยี ได้แก่วิชาชีพการช่าง ทั่วๆ ไป
5. วัฒนธรรม และชีวิตครอบครัว

ศิริวรรณ เสรีกีติวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องความพร้อมในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ของวิทยาลัยครูมหาสารคาม และความต้องการรับบริการของประชาชนในเขตรับผิดชอบ ได้ศึกษาความต้องการของประชาชน 4 ด้านคือ

1. ด้านการศึกษาทั่วไป
2. ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
3. ด้านอนามัยและโภชนาการ
4. ด้านการปกครอง (ศิริวรรณ เสรีกีติวงศ์ 2520:107-108)

ฟิลลิปปี เฮช คัม (Phillip H. Comb 1974:5) ได้ศึกษาความต้องการของประชาชนทางด้านวิชาการ ได้จำแนกเนื้อหาที่สำคัญไว้ดังนี้

1. ด้านการศึกษาทั่วไปหรือความรู้พื้นฐาน ได้แก่ การอ่านออก เขียนได้ คิดเป็น ความเข้าใจวิทยาศาสตร์เบื้องต้น และสิ่งแวดล้อมทั่วไป เป็นต้น
2. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัว ได้แก่ การอนามัยและ

โภชนาการ คหกรรมศาสตร์และการเลี้ยงดูเด็ก การซ่อมแซมปรับปรุงบ้านเรือน และการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

3. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ การศึกษาเพื่อความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่นและประเทศ การสหกรณ์ เป็นต้น

4. ด้านการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ได้แก่ การพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะอย่างในการประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และความต้องการของสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ยอร์จ แนช (George Nash 1973:14) ได้กำหนดเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนอกระบบของมหาวิทยาลัยชิคาโก 6 ด้านคือ

1. ด้านสุขภาพอนามัย (Health)
2. ด้านบริการชุมชน (Social Service)
3. ด้านกฎหมาย (Law)
4. ด้านการสร้างที่อยู่และสิ่งแวดล้อม (Environment Planning and housing)
5. ด้านการศึกษา (Education)
6. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development)

บรันลีย์ แฮร์ริส เจมส์ (Brantley Harris James 1970:2673A) ได้ ศึกษาความต้องการที่จำเป็นของประชาชนเมืองของรัฐจอร์เจีย ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ด้านความปลอดภัย สุขภาพ อาหารและโภชนาการ ซึ่งผู้ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันออกไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532:80-81) ได้ทำการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับความต้องการทางด้านศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการด้านศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ความต้องการด้านสาธารณสุข
2. ความต้องการด้านการเกษตร
3. ความต้องการด้านการศึกษา
4. ความต้องการด้านการเพิ่มเติมความรู้เพื่อการอาชีพ

นอกจากนั้น UNESCO ได้แบ่งกิจกรรมโครงการศึกษานอกระบบโดยยึดเนื้อหาเป็นเกณฑ์ที่สถาบันอุดมศึกษา ได้ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

แห่งชาติ : 2527:9)

1. ศึกษาศาสตร์และการฝึกอบรมครู (Theacher Training and Education)
2. ภาษาศาสตร์ (Language)
3. มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (Social Science and Humanities)
4. ธุรกิจและการบริหารธุรกิจ (Comerce and Business Administration)
5. กฎหมาย (Law)
6. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science)
7. คณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ (Mathematies and Computer Science)
8. สุขภาพอนามัยและการแพทย์ (Health and Medicine)
9. การเกษตร (Agricuture Foresty Farming)
10. คหกรรมศาสตร์.(Home Economics)
11. อุตสาหกรรม (Trade and Industry)
12. ศิลปหัตถกรรม (Hand crafts)
13. การกีฬา พลศึกษา และนันทนาการ (Sport and Physical Education)
14. อื่นๆ

จากการศึกษาวิจัยของปฐม นิคมานนท์ (1982 : 148) พบว่าการฝึกอบรมระยะสั้นของสถาบันอุดมศึกษาที่ดำเนินการนั้น จำแนกตามสาขาวิชาได้ดังนี้

สาขา	จำนวน	ร้อยละ
1. เกษตรศาสตร์	73	24.83
2. ศึกษาศาสตร์	78	26.53
3. วิศวกรรมศาสตร์	5	1.70
4. ศิลปและศิลปประยุกต์	11	3.74
5. มนุษยศาสตร์	39	13.27
6. นิติศาสตร์	10	3.40
7. แพทย์ศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ	15	5.10
8. วิทยาศาสตร์	16	5.44
9. สังคมศาสตร์	41	13.95
10. อื่นๆ (สหวิทยาการ และการฝึกอบรมด้านอาชีพ)	6	2.04
รวม	394	100

การจัดรูปองค์กรที่ให้บริการด้านการศึกษานอกระบบ

ในการบริการการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดโดยคณะหรือภาควิชาต่างๆของมหาวิทยาลัย นี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการสอนและการวิจัยในระยะไม่กี่ปีมานี้มหาวิทยาลัยได้ยอมรับความจำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานกลางภายในมหาวิทยาลัยสำหรับประสานงาน และให้บริการแก่ชุมชน ซึ่งเชื่อกันว่าถ้ามีหน่วยงานกลางจัดการในเรื่องนี้ จะช่วยมหาวิทยาลัยให้บริการแก่ชุมชนได้จริงจังและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้จัดตั้งสำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมานานแล้วสำหรับทำหน้าที่ดังกล่าว ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นๆ เช่น มหิดล และสงขลานครินทร์ เพิ่งจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวเร็ว นี้ มหาวิทยาลัยอื่น เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ได้ระบุว่าจะตั้งองค์กรกลางของมหาวิทยาลัย เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 (2525-2529) ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นๆ นอกจากที่กล่าวก็ยอมรับแนวคิดที่จะตั้งองค์กรสำหรับให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนขึ้นเช่นเดียวกัน

องค์กรที่ให้บริการด้านการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษานับที่ 5 ของแต่ละสถาบันมี 7 แห่ง ดังนี้ ต่อ (Extension Units)

ชื่อหน่วยงาน/โครงการ	มหาวิทยาลัย	ปีที่เริ่มก่อตั้ง	ปีที่จัดตั้งเป็นทางการ
1. สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม	เกษตรศาสตร์	2496	2513
2. โครงการเสริมศึกษา	ธรรมศาสตร์	2517	2521
3. โครงการส่งเสริมการศึกษา	สงขลานครินทร์	2517	2522
4. ศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง	มหิดล (วิทยาเขตศาลายา)	2517	2523
5. โครงการศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง	เชียงใหม่	2523	*
6. โครงการศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง	จุฬาลงกรณ์ฯ	2523	*
7. โครงการส่งเสริมการศึกษา และบริการชุมชน	ศิลปากร	2524	*

* อยู่ระหว่างการทดลองและดำเนินการในรูปของโครงการ

หน่วยงานทั้ง 7 แห่งข้างต้น ก่อกำเนิดจากมูลเหตุและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ซึ่งต่างก็มุ่งขยายบริการที่มหาวิทยาลัยมีอยู่ออกไปสู่ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยที่หน่วยงานดัง

กล่าวทำหน้าที่ให้บริการแก่ชุมชนในรูปแบบต่างๆ และประสานงานการให้บริการระหว่างคณะและภาควิชาต่างๆ ในการให้บริการแก่ประชาชน ที่ทุกแห่งเน้น ได้แก่

- (1) เผยแพร่ความรู้และข่าวสารแก่ประชาชนด้วยรูปแบบต่างๆ
- (2) ทำการวิจัยการทดลองเกี่ยวกับงานส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาชุมชน
- (3) ดำเนินการในโครงการพัฒนาชนบท และ
- (4) ให้บริการการฝึกอบรมแก่บุคลากรของมหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตามศิริชัย อิศระโชติ (2526 : 26) ได้สรุปรูปแบบขององค์กรในการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. องค์กรแบบปฏิบัติการ เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ให้บริการด้วยบุคลากรในองค์กรเป็นหลัก ลักษณะองค์กรเช่นนี้จะมีบุคลากรเป็นจำนวนมาก และเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ นอกจากนั้นยังมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อย่างครบครัน ทำให้องค์กรสามารถให้บริการได้คล่องตัว และมีประสิทธิภาพบทบาทหลักขององค์กรคือการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนที่เป็นหลักสูตรพิเศษ แทนการสอนในชั้นเรียนตามปกติขององค์กรดังกล่าวได้แก่ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และองค์กรบริการการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตท เป็นต้น

2. องค์กรแบบประสานงาน เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานงานให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ลักษณะองค์กรแบบนี้จะขึ้นอยู่กับฝ่าย บริการชุมชน หรือฝ่ายสำนักงานอธิการ ที่เรียกว่า แผนกบริการการศึกษา หรือจัดตั้งเป็นศูนย์เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน มากกว่าจะเป็นองค์กรที่ให้บริการทางวิชาการโดยบุคลากรในองค์กรเอง แต่เป็นการดึงเอาบุคลากรจากภาควิชา คณะวิชา แผนก หรือศูนย์ต่างๆ มาช่วยกันให้บริการในเรื่องที่เกี่ยวข้อง องค์กรแบบนี้มีบุคลากรประจำน้อย เนื่องจากการให้บริการอยู่กับอาจารย์ในภาควิชาหรือคณะวิชาเป็นส่วนใหญ่

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาได้เน้นบทบาทการให้บริการทางวิชาการแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน โดยการให้ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ในหลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย อภิปราย สาธิต ทดลอง จัดนิทรรศการ เผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน เพื่อที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น แต่การแสดงผลงานที่สามของสถาบันอุดมศึกษา ยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังจะ

เห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยยังขาดนโยบายที่แน่นอน ขาดงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และ บุคลากรที่มีความสามารถขาดความคิดริเริ่ม ความเต็มใจ ความผูกพันกับท้องถิ่น และความพร้อมที่จะเสียสละความสุขส่วนตัว นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยขาดการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับชุมชนเพื่อที่จะทราบถึงความต้องการและปัญหาต่างๆ ของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง

2. การขาดความเข้าใจในความหมายและอุดมคติที่แท้จริงของการพัฒนา ขาดการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชนและประชาชนกับมหาวิทยาลัยทำให้ไม่สามารถร่วมมือกัน เกิดความรู้สึกต่างฝ่ายต่างทำงานกันคนละหน้าที่ ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกัน สำหรับประชาชนจะยิ่งเห็นว่ามหาวิทยาลัยเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ ไม่กล้าเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย แม้ประชาชนจะคาดหวังว่ามหาวิทยาลัยจะเป็นสถาบันตัวอย่าง และต้องการเห็นคนของมหาวิทยาลัยเป็นบุคคลตัวอย่างและเป็นผู้นำของสังคมก็ตาม (วิจิตร ศรีสอ้าน ๒๕๑๖:๒)

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยังมีปัญหาที่สำคัญ คือ ไม่มีข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับการพัฒนา และคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เกือบอยู่คนละฝ่ายกับผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนา โอกาสมาทำงานร่วมกันเป็นเรื่องส่วนตัวมากกว่าเป็นระบบ ด้านการพัฒนาชนบท สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนไม่มีบทบาททางวิชาการที่จะให้การสนับสนุนกับหน่วยราชการที่ทำงานด้านพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง การวิจัยแขนงต่างๆไม่สัมพันธ์กับปัญหาทางปฏิบัติที่ทางหน่วยราชการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย และแผนงาน (ไพรัตน์ เดชะรินทร์ 2511:18)

ปัญหาอีกประการหนึ่งในการพัฒนาชนบทของสถาบันอุดมศึกษา คือ เมื่อเข้าไปรับผิดชอบในพื้นที่ใดแล้ว มักจะประสบปัญหาที่ไม่อาจถอนตัวได้โดยง่าย เนื่องจากราษฎรยังไม่สามารถช่วยตนเองได้เต็มที่ ทางราชการยังคงเป็นที่เลี้ยงต่อไป (บุญญรักษ์ นิงสานนท์ และโฆสิต บันเปียมรัชฎ์ 2511:1)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้มีหลายหน่วยงานเข้าไปมีบทบาท โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเดียวกัน ปัญหาที่มหาวิทยาลัยประสบในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ได้แก่

1. ขาดนโยบายด้านการพัฒนาชนบทอย่างชัดเจน
2. คณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องยังขาดความสนใจในการพัฒนาชนบท
3. อำนาจหน้าที่ของมหาวิทยาลัยไม่ระบุเรื่องการพัฒนาชนบท
4. ขาดหน่วยงานที่จะสนับสนุนการพัฒนาชนบท
5. การจัดการเรียนการสอนไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

เจมส์ (James 1970:1822-A) ได้ศึกษาบทบาทการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนเมืองในรัฐจอร์เจียด้านปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดการให้บริการทางด้านนันทนาการแก่ชุมชน และผู้นำ

ชุมชนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนั้นผู้ให้บริการทางด้านวิชาการมุ่งที่จะให้ความรู้ทางด้าน การเกษตรและเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 เบอร์ตัน (Burton 1974:4596-A) ได้สำรวจโครงการบริการชุมชน ในวิทยาลัยชุมชนรัฐอลาบามา เพื่อศึกษาบทบาทและขอบข่ายของโครงการให้บริการแก่ชุมชน ไม่มี แผนงานที่แน่นอน ผู้ดำเนินการจะเสนอแผนแก่ผู้บริหารเป็นคราวๆ ไป เพื่อพิจารณาอนุมัติ การจัด งบประมาณเพื่อดำเนินงานไม่แน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของลิตเติล (Little 1975:738-A) พบว่า โครงการบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในฟลอริดา ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น และ ขาดการจัดสรรงบประมาณ นอกจากนั้นทาลมาดจ์ (Talmadge) ได้สำรวจงานบริการชุมชนใน ชนบท ผลการสำรวจพบว่า หัวหน้าโครงการบริการชุมชนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะอุทิศให้กับงานบริการ ชุมชน วิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่มีโครงการในการแก้ปัญหาของชุมชนและไม่มีงบประมาณที่แน่นอนในการ ดำเนินงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนในลักษณะการศึกษานอกระบบโรงเรียน
งานวิจัยในต่างประเทศ

บทบาทในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนในสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศถือว่าเป็น งานที่มีความสำคัญ ได้มีงานวิจัยเกี่ยวข้องกับบทบาทด้านนี้ ได้แก่ เจมส์ (James 1970:2673-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการให้บริการการศึกษาแก่ชุมชนเมืองของรัฐจอร์เจีย โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหาร 100 คน ผู้นำชุมชน 100 คน และผู้ดำเนินการทุกคน พบว่า งานการให้บริการชุมชน นั้นมีความสำคัญ เป็นงานที่ต้องขยายออกไปให้กว้างขวาง และเนื้อหาสาระที่จำเป็นมากได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย สุขภาพ อาหาร และโภชนาการ ซึ่งผู้รับบริการที่มีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน มีผลต่อความต้องการที่จำเป็นนั้นๆ แตกต่างกันด้วย ส่วนปัญหาในการดำเนินงานคือขาดการให้บริการทางด้านนันทนาการแก่ชุมชน และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนั้นผู้ให้บริการทางด้านวิชาการมุ่งที่จะให้ความรู้ทางการเกษตรและเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

ในปี พ.ศ. 2513 โกลด์เบิร์ก (Goldburg 1974:4596-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ โครงการสำหรับบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชน พบว่า กิจกรรมที่ผู้รับบริการให้ความสนใจ และได้ ผลดี คือ ฟิมพ์ติด การทำขนม การตัดเย็บเสื้อผ้า การบริหารร่างกายสำหรับสตรี

เวลช์ (Welch 1975:4212-A) ได้ศึกษาโครงการและงบประมาณในการจัดการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของชุมชนแคลิฟอร์เนีย ผลการวิจัยพบว่า เงินช่วยเหลือในการดำเนินงานที่ได้รับจาก ชุมชนมีเท่าๆ กับงบประมาณที่ได้จากรัฐ และได้เสนอแนะว่า ควรใช้รูปแบบการศึกษานอกระบบมา ใช้พัฒนาการดำเนินงาน นอกจากนั้นควรให้ความรู้เกี่ยวกับสังคมวิทยา พลศึกษา และนันทนาการ

แก่ชุมชนด้วยจะเห็นได้ว่าเนื้อหาสาระในการให้การศึกษาจากระบบโรงเรียน มีแนวโน้มเกี่ยวข้องกับการอยู่ดีกินดี ของประชาชน ตลอดจนอาชีพที่จำเป็น เพื่อที่จะทำให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้

บทบาทในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ปีเวอรี่ (Beverly 1970:3048-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาและกิจกรรมในการบริการชุมชน พบว่า เมื่อสถานศึกษาจัดดำเนินงานบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน ผู้ให้บริการจะมีการระดมมากขึ้น คือ จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการปรึกษาหารือร่วมกับผู้นำชุมชน มีการวางแผนเพื่อการดำเนินงาน ซึ่งการบริการชุมชนจะต้องทราบความต้องการของชุมชน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้สามารถบริการชุมชนได้ตามความต้องการ และการวิจัยเกี่ยวกับงานบริการชุมชนจะทำให้มองเห็นแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นควรมีการวางแผน มีการติดตามผล และศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการตลอดจนปัญหาต่างๆ และควรนำเอาวิทยาการใหม่-มาแนะนำแก่ประชาชนด้วย

โกรซิงเจอร์ (Groezinger 1975:5854-5855-A) ได้ศึกษาบทบาทของอาจารย์ในการบริการสังคมสถาบันอุดมศึกษาในบัลติมอร์ โดยศึกษาโดยสร้างแบบสอบถามเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและนันทนาการ ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการอนามัยและสิ่งแวดล้อม และส่วนที่ 3 เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และได้จัดส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ และผู้บริหารวิทยาลัย ชุมชน 35 แห่ง รวม 212 คน ในรัฐอิลลินอยส์ แล้วนำแบบสอบถามที่ได้คืนมาปรับปรุง โดยเลือกเอาแต่งงานบริการสังคมที่กลุ่มตัวอย่าง เลือกตอบตั้งแต่ร้อยละ 50.00 ขึ้นไปมาใช้ และอาศัยข้อเสนอแนะมาดัดแปลงเป็นแบบสอบถามชุดใหม่ ให้วิทยาลัยชุมชนต่างๆ ใช้ศึกษาความจำเป็น (Needs) และความต้องการ (Wants)

ลิตเติล (Little 1975:738-A) ได้ศึกษาจุดมุ่งหมายของโครงการบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในฟลอริดา โดยใช้ผู้บริหาร 28 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การบริการแก่ชุมชน ควรจะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ควรจัดลักษณะงานการศึกษาตลอดชีวิตเป็นอันดับแรก อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงานคือ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น และขาดการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบีเชอร์รา (Beccera 1974:6887-A) พบว่า การดำเนินงานควรได้รับความร่วมมือในระดับสถาบัน คือ อาจารย์ หรือคณะหรือผู้บริหารภายในสถาบัน และต้องได้รับความร่วมมือจากภายนอกสถาบัน มีตัวแทนชุมชนที่มาตกลงทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการศึกษา ตามหน้าที่ บทบาท และนโยบายที่วางไว้

มัวร์ (Moore 1975:5059-A) ได้ศึกษาบทบาทของวิทยาลัยชุมชนเมืองบรันสวิกในด้านการพัฒนาชุมชน โดยวิเคราะห์จากผู้นำชุมชนและอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่าทั้ง 2 กลุ่ม มีความเห็นตรงกัน วิทยาลัยควรถือว่า การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่หนึ่ง และกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน ควรบรรจุ

ไว้ในหลักสูตร โดยไม่คิดหน่วยกิต เหมือนงานภาคปฏิบัติ หรือการฝึกงานของนักศึกษา เพื่อให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ประชาชน และทางวิทยาลัยควรถือเป็นผลงานในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนอีกด้วย และการดำเนินงานจะต้องศึกษาความต้องการที่จำเป็นและปัญหาเฉพาะด้านของชุมชนเสียก่อน

เมอร์ฟี (Murphy 1975:5867-A) ได้ศึกษาบทบาทของอาจารย์ที่มีต่อการให้บริการทางการแก่ชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในเมืองบัลติมอร์ พบว่า งานบริการชุมชนที่ดำเนินการไปแล้วนั้นเป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชน สถาบันการศึกษายังได้รับประโยชน์ในการปรับปรุง การสอน การวิจัย และการพัฒนาคุณภาพของสถาบัน

นีล (Neal 1971:1822-A) ได้ศึกษาวิเคราะห์บทบาทการให้บริการชุมชน เพื่อพัฒนารูปแบบของโครงการบริการทางการแก่ชุมชน ซึ่งในการศึกษานี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 112 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า แนวความคิดในการให้บริการชุมชน ควรดำเนินการอย่างยิ่ง ควรกำหนดขอบข่าย ความมุ่งหมาย และเป้าหมายในการให้บริการแก่ชุมชนอย่างเด่นชัด ควรร่วมมือกับผู้นำชุมชน ควรพิจารณาคัดเลือกสถานที่ และเพิ่มจำนวนผู้ดำเนินการให้มากขึ้น ควรหาแหล่งสนับสนุนทางการเงิน ควรศึกษาทัศนคติของผู้นำชุมชน ควรให้กำลังใจแก่ผู้ดำเนินการให้มากขึ้น และควรมีการวิจัยและประเมินผลโครงการบริการชุมชนด้วย

เบอร์ตัน (Burton 1974:4596-A) ได้สำรวจลักษณะโครงการบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนรัฐอลาบามา เพื่อศึกษาบทบาทและขอบข่ายของโครงการบริการชุมชน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัย 18 แห่งในอลาบามา ในปีการศึกษา 2518-2515 ผลการวิจัยพบว่า การบริการชุมชนไม่มีแผนแน่นอน ผู้ดำเนินการจะเสนอแผนแก่ผู้บริหารเป็นคราวๆ ไป แต่ไม่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการอย่างแน่นอน

ทาลมาดจ์ (Talmadge 1976:738-A) ได้สำรวจงานบริการชุมชนในชนบท พบว่าหัวหน้าโครงการไม่มีเวลาเพียงพอที่จะอุทิศให้กับงานบริการชุมชน วิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่มีโครงการในการแก้ปัญหาของชุมชน งบประมาณจัดให้ไม่แน่นอน วิทยาลัยมีโครงการด้านต่างๆ มากมาย และมีการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาวิจัยบทบาทในการให้บริการทางการที่มียู่ในประเทศ ส่วนใหญ่จะศึกษาบทบาทนี้ควบคู่ไปกับบทบาทด้านอื่นๆ มีเป็นส่วนน้อยที่ศึกษาบทบาทการให้บริการทางการแก่ชุมชนโดยตรง

สุธีระ ทานตะวงษ์ (2517:82) ได้ศึกษาบทบาททางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ปีการศึกษา 2517 พบว่า การให้บริการทางการแก่ชุมชน

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ยังมีการปฏิบัติน้อยมาก เนื่องจากขาดการสนับสนุนทางด้านการเงินและอุปกรณ์ ขาดความสะดวก ขาดความร่วมมือ อาจารย์มีชั่วโมงสอนมาก และอาจารย์ไม่เห็นความสำคัญของการให้บริการ นอกจากนั้นยังขาดผู้นำ ผู้ดำเนินงานขาดความรู้และทักษะ สถาบันอุดมศึกษาควรให้บริการด้านอนามัยและชีวิตครอบครัวเป็น อันดับ 1

ในด้านการดำเนินงานการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน กำธร เชื้อเจ็ดตน (2513:50) ได้ศึกษาปัญหาในการดำเนินงานโครงการอบรมเด็กก่อนเกณฑ์บังคับของสถาบันฝึกหัดครู พบว่าการดำเนินงานด้านบริการชุมชนยังประสบปัญหาด้านความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งในเรื่องนี้ ควรจะได้ศึกษาสภาพหมู่บ้าน และความต้องการของประชาชนในห้องถิ่น และควรชี้แจงให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการเข้าใจความมุ่งหมาย วิธีดำเนินการ หน้าที่ และความรับผิดชอบเสียก่อน (สุดจิตต์ หนูนกคิตี 2503:106)

วิสัน จุมปาแฝด (2519:28-31) ได้ศึกษาบทบาทการบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคามพบว่า ลักษณะการให้บริการสังคมมีหลายวิธี คือ การอบรม สัมมนา การสอนกลุ่มสนใจ การจัดนิทรรศการทางวิชาการ การปาฐกถา และบรรยายพิเศษ การสาธิต การเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน งานอาสาพัฒนาการบริการอุปกรณ์ และการจัดทำโครงการเฉพาะเรื่อง

ศิริวรรณ เสรีกิตวงศ์ (2520:152-148) ได้ศึกษาความพร้อมในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูมหาสารคาม และความต้องการรับบริการของประชาชนในเขตความรับผิดชอบ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์วิทยาลัยครูมหาสารคาม 145 คน ผู้นำชุมชนที่อยู่ในจังหวัดมหาสารคามและกาฬสินธุ์ 258 คน และประชาชนอีก 240 คน พบว่า เนื้อหาในการให้บริการเป็นด้านการศึกษาทั่วไป จัดให้กับครูประจำการเป็นส่วนใหญ่ส่วนเนื้อหาที่ประชาชนต้องการรับบริการมากที่สุดคือด้านอนามัย และโภชนาการ รองลงไปคือ ด้านเศรษฐกิจและการอาชีพ ด้านการปกครอง ตามลำดับ

กนก ไบบัว (2524:47-49) ได้ศึกษาการบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการรับบริการสังคมจากสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของผู้นำชุมชนและประชาชน มีความต้องการรับบริการด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ และด้านการศึกษาแตกต่างกัน ผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่าการให้บริการด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และอาชีพ ด้านการศึกษา และด้านอนามัยและชีวิตครอบครัวที่ทำอยู่ในปัจจุบันยังมีน้อยและควรทำให้มากกว่าเดิม การให้บริการสังคมทำอยู่ยังน้อย แต่ประชาชนมีความต้องการมากเนื่องจากขาดบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ขาดการประสานงาน ขาดองค์กรกลางที่จะทำหน้าที่ประสานงานด้านนี้ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาลักษณะและวิธีการจัดการศึกษานอกระบบ ความพึงพอใจของกลุ่มผู้รับบริการการจัดการศึกษานอกระบบ นโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษานอกระบบทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ประชากรเป้าหมาย

1. หน่วยงานระดับคณะหรือเทียบเท่าซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษานอกระบบ
2. กลุ่มผู้เข้ารับบริการจากการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ผู้บริหารของหน่วยงานระดับคณะหรือเทียบเท่า

กลุ่มตัวอย่าง

1. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการระดับคณะหรือเทียบเท่าของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทุกหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน หน่วยงานละ 2 คน จำนวน 34 คน

2. กลุ่มผู้เข้ารับบริการการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัย ซึ่งจัดขึ้นภายในปีงบประมาณ 2533 และ 2534 จำนวน 4,286 คน โดยเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปยามาเน่ (Yamane) กำหนดตามคลาดเคลื่อน 95% จำนวน 364 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย Simple Random Sampling) จากรายชื่อของผู้เข้ารับบริการซึ่งหน่วยงานผู้จัดเป็นผู้รวบรวมไว้

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบ เช่น เอกสารแสดงรายละเอียดของโครงการ แฟ้มเอกสารของผู้เข้ารับการอบรม หรือสัมมนา รายงานประจำปีของหน่วยงาน วารสารหรือจุลสารต่างๆ ของหน่วยงาน รวมทั้งใช้แบบสำรวจการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัยไปให้หน่วยงานต่างๆ เป็นผู้ตอบ

2. ใช้แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการส่งไปให้ผู้เข้ารับบริการเป็นผู้ตอบ โดย

ใช้วิธีส่งไปโดยตรงยังผู้รับบริการ และส่งไปให้หน่วยงานต้นสังกัดของผู้เข้ารับบริการเป็นผู้ส่งต่อให้ผู้เข้ารับบริการเอง และรวบรวมส่งกลับคืนมาให้คณะผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง

3. ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับคณะบดีหรือเทียบเท่าของหน่วยงานระดับคณะหรือเทียบเท่า เพื่อศึกษานโยบายและเป้าหมายในการให้การศึกษาของระบบของหน่วยงานทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสำรวจการจัดการศึกษานอกระบบของหน่วยงานระดับคณะหรือเทียบเท่าของมหาวิทยาลัย
2. แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัย
3. แบบเสนอแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) สำหรับการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารระดับคณะบดี หรือเทียบเท่า

อาจสรุปกระบวนการในการดำเนินการวิจัยได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 กระบวนการในการดำเนินการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	ประชากรเป้าหมาย	เครื่องมือเก็บข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. ลักษณะและวิธีการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัย	หน่วยงานระดับคณะหรือเทียบเท่า	แบบสำรวจ	-ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ศึกษาจากเอกสารต่างๆ เช่น รายงานประจำปี ฯลฯ	-ตาราง -ค่าสถิติพื้นฐาน -การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)
2. ความพึงพอใจของผู้รับบริการ	กลุ่มบุคคลที่เข้ารับบริการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัย	-ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และส่งผ่านหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เข้ารับบริการ	-ตาราง -ค่าสถิติพื้นฐาน
3. นโยบายและเป้าหมายในการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัย	- ผู้บริหารระดับคณะหรือเทียบเท่า	แบบแนะนำแนวทางการสัมภาษณ์	-สัมภาษณ์	อุปมาเชิงวิเคราะห์ (Analytic Induction)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาลักษณะวิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน ความพึงพอใจของผู้รับบริการการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน นโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทั้งในปัจจุบันและอดีต โดยผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และนำเสนอในรูปตาราง ประกอบการบรรยาย โดยแยกวิเคราะห์ เป็น 3 ส่วน คือ

1. ลักษณะ วิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน
2. ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้ศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. นโยบายและเป้าหมาย รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการให้บริการแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

4.1 ลักษณะวิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานหน่วยงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีลักษณะการดำเนินงานจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่างๆ กัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 จำนวนโครงการบริการการศึกษา ที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ แต่ละหน่วยงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นจำนวนแตกต่างกันดังรายละเอียดตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของโครงการให้ศึกษานอกระบบโรงเรียน จำแนกตามหน่วยงาน

หน่วยงาน (คณะ)	จำนวนโครงการ	ร้อยละ
แพทยศาสตร์	18	7.96
พยาบาลศาสตร์	6	2.65
วิทยาศาสตร์	14	6.19
วิศวกรรมศาสตร์	6	2.65
วิทยาการจัดการ	4	1.77

ตารางที่ 4.1 ต่อ

หน่วยงาน (คณะ)	จำนวนโครงการ	ร้อยละ
ทรัพยากรธรรมชาติ	12	5.31
เภสัชศาสตร์	2	0.88
ทันตแพทยศาสตร์	13	5.75
ศึกษาศาสตร์	4	1.77
มนุษยศาสตร์	3	1.33
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	6	2.65
วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต	26	11.50
สำนักวิจัยและพัฒนา	9	3.98
ศูนย์คอมพิวเตอร์	16	7.08
วิทยาลัยอิสลาม	3	1.33
สำนักส่งเสริมฯ	76	33.63
สำนักวิทยบริการ	8	3.54

จากตารางที่ 4.1 พบว่า หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ในปีงบประมาณ 2533-2534 จำนวนทั้งสิ้น 226 โครงการจาก 17 หน่วยงาน โดยสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง เป็นหน่วยงานที่จัดโครงการเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชน นอกระบบโรงเรียนมากที่สุด คือร้อยละ 33.63 และรองลงมาคือ วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต และคณะ แพทยศาสตร์ คือร้อยละ 11.50 และ 7.96 ตามลำดับ

4.1.2 ประเภทของโครงการที่จัด

โครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนที่จัดโดยหน่วยงานของมหาวิทยาลัย จำแนกตามประเภทของโครงการ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่จัดโดยหน่วยงานของมหาวิทยาลัย จำแนกตามประเภทของโครงการ

ประเภทของโครงการ	จำนวนโครงการ	ร้อยละ
ศึกษาศาสตร์และการอบรมครู	27	11.95
ภาษาศาสตร์	24	10.62
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	12	5.31
ธุรกิจและบริหารธุรกิจ	14	6.19
วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ	11	4.87
คณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์	21	9.29
สุขภาพอนามัยและการแพทย์	26	11.50
การเกษตร	22	9.73
คหกรรมศาสตร์	23	10.18
อุตสาหกรรม	18	7.96
ศิลปหัตถกรรม	22	9.73
กีฬา	6	2.65

จากตารางที่ 4.2 พบว่าหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนโดยทั่วไปจัดการโครงการด้านศึกษาศาสตร์และการอบรมครูมากที่สุด คือร้อยละ 11.95 รองลงมาคือ ด้านสุขภาพอนามัยและการแพทย์ และด้านภาษาศาสตร์ คือร้อยละ 11.50 และ 10.62 ตามลำดับ

4.1.3 ปิงบประมาณที่จัดโครงการ

หน่วยงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่จัดโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนแยกตามปีงบประมาณที่ดำเนินการ ดังรายละเอียดตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน จำแนกตามปีงบประมาณ

ปีงบประมาณ	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
2533	106	49.90
2534	120	53.10

จากตารางที่ 4.3 พบว่าจำนวนโครงการที่หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จัดให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนนั้น ในปีงบประมาณ 2533 มีจำนวน 106 โครงการ หรือร้อยละ 49.90 และในปีงบประมาณ 2534 มีจำนวน 120 โครงการ หรือร้อยละ 53.10

4.1.4 จำนวนวันที่จัดในโครงการต่างๆ

โครงการต่างๆ ที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยจัดและดำเนินการ ในแต่ละโครงการใช้เวลาที่จัดแตกต่างกัน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนจำแนกตามจำนวนวันที่จัด

จำนวนวันที่จัด	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
1-5 วัน	137	60.62
6-10 วัน	65	28.76
11-15 วัน	14	6.19
16-20 วัน	7	3.10
21 วันขึ้นไป	3	1.33

จากตารางที่ 4.4 พบว่า จำนวนวันที่จัดในโครงการการศึกษาที่ให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มากที่สุดคือ 1-5 วัน คิดเป็นร้อยละ 60.62 รองลงมาคือ 6-10 วัน และ 11.15 วัน คิดเป็นร้อยละ 28.7 และ 6.19 ตามลำดับ

4.1.5 พื้นที่ดำเนินการ

โครงการให้ศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยจัดตามพื้นที่ต่างๆ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการโครงการ

พื้นที่ดำเนินการ	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
มอ.หาดใหญ่	28	12.39
มอ.ปัตตานี	32	14.16
วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต	26	11.50
สงขลา	12	5.31
ปัตตานี	46	20.35
ภูเก็ต	18	7.96
ชุมพร	14	6.19
นครศรีธรรมราช	4	1.77
พัทลุง	2	0.88
ยะลา	6	2.65
สตูล	7	3.10
นราธิวาส	5	2.21
ตรัง	12	5.31
ระนอง	2	0.88
สุราษฎร์ธานี	8	3.54
กระบี่	4	1.77

จากตารางที่ 4.5 พบว่าพื้นที่ดำเนินการของโครงการที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ เพื่อบริการวิชาการแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนโดยดำเนินการในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมากที่สุดร้อยละ 20.35 รองลงมาคือจัดในพื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี และวิทยาเขตหาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 14.16 และ 12.39 ตามลำดับ

4.1.6 กลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ

โครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้จัดขึ้นให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ กัน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
ข้าราชการ	38	16.81
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	21	9.29
เกษตรกร	61	26.99
รับจ้าง	36	15.93
ธุรกิจส่วนตัว	28	12.39
พนักงานบริษัท	18	7.96
อื่นๆ	24	10.62

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้เข้ารับบริการหรือกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในโครงการการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัย มากที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกร คิดเป็น ร้อยละ 26.99 รองลงมาก็คือ กลุ่มข้าราชการ และผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 16.81 และ 15.93 ตามลำดับ

4.1.7 แหล่งงบประมาณดำเนินการ

โครงการการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณดำเนินการจากแหล่งต่างๆ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนจำแนกตามแหล่งงบประมาณดำเนินการ

แหล่งเงินทุน	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
งบประมาณแผ่นดิน	106	46.91
งบประมาณแผ่นดินและเก็บจากผู้เข้ารับการอบรม	45	19.91
เก็บจากผู้เข้ารับการอบรม	48	21.24
แหล่งอื่นๆ	27	11.95

จากตารางที่ 4.7 พบว่าโครงการต่างๆ ที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนนั้น แหล่งงบประมาณมาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน มากที่สุดร้อยละ 46.91 รองลงมาคือ เงินที่เก็บจากผู้เข้ารับการอบรมเป็นค่าลงทะเบียนและเงินงบประมาณรวมกับเงินที่เก็บจากผู้เข้ารับการอบรมเป็นค่าลงทะเบียนคิดเป็นร้อยละ 21.24 และ 19.91 ตามลำดับ

4.1.8 จำนวนงบประมาณที่ใช้ในโครงการ

โครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใช้งบประมาณในการดำเนินงานในแต่ละโครงการ ดังรายละเอียดตารางที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกตามงบประมาณที่ใช้ในโครงการ

จำนวนงบประมาณที่ใช้	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	5	2.21
5,001-10,000 บาท	20	8.85
10,001-25,000 บาท	31	13.72
25,001-50,000 บาท	142	62.83
50,001-100,000 บาท	26	11.50
มากกว่า 100,000 บาท	2	0.88

จากตารางที่ 4.8 พบว่า จำนวนงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานในแต่ละโครงการที่ให้การศึกษแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน นั้น ใช้งบประมาณมากที่สุดคือ 25,001-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.83 รองลงมาคือ 10,001-25,000 บาท และ 50,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.72 และ 11.50 ตามลำดับ

4.1.9 ลักษณะการดำเนินงาน

โครงการการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์สามารถแบ่งการดำเนินการได้ตั้งรายละเอียดตามตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของโครงการให้ศึกษานอกระบบ จำแนกตามลักษณะการดำเนินงาน

ลักษณะการดำเนินงาน	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
ดำเนินการเอง	136	60.18
จัดร่วมกับหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย	18	7.96
จัดร่วมกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย	72	31.86

จากตารางที่ 4.9 พบว่า โครงการการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน มีลักษณะการดำเนินงานโดยดำเนินการเองมากที่สุด ร้อยละ 60.18 และรองลงมาก็คือ การจัดและดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัย และจัดร่วมกับหน่วยงานอื่นภายนอกมหาวิทยาลัยคิดเป็นร้อยละ 31.86 และ 7.96 ตามลำดับ

4.1.10 ลักษณะการดำเนินงานร่วมกันกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย

โครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน ที่มีลักษณะการดำเนินการร่วมกันกับหน่วยงานอื่นภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย มีลักษณะการดำเนินการร่วมกันดังตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนจำแนกตามลักษณะการดำเนินการร่วมกันกับหน่วยงานอื่นภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ลักษณะการดำเนินการร่วมกัน	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
ด้านการเงิน	3	2.16
ด้านวิทยากร	28	20.14
ด้านการอบรมให้ความรู้	5	3.60
ด้านการนิเทศติดตามผล	2	1.44
ด้านบุคลากร	40	28.78
ด้านวัสดุอุปกรณ์	21	15.11
ด้านสถานที่	26	18.71
ด้านการประสานงาน	6	4.32
ด้านเอกสารและหลักสูตรการอบรม	8	5.76

หมายเหตุ แต่ละโครงการอาจจัดร่วมกันในลักษณะต่างๆ มากกว่า 1 ลักษณะก็ได้

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ลักษณะการดำเนินการในโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนนั้น มีลักษณะการดำเนินงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย มากที่สุดก็คือ ลักษณะการดำเนินงานด้านบุคลากรร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 28.78 รองลงมาก็คือ ลักษณะการดำเนินงานร่วมกันด้านวิทยากร และด้านสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 20.14 และ 18.71 ตามลำดับ

4.1.11 ต้นสังกัดของวิทยากร

โครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใช้วิทยากรมาจากสังกัดต่างๆ ดังรายละเอียดตารางที่ 4.11 ดังนี้

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบจำแนกตามต้นสังกัดของวิทยาการ

ต้นสังกัดของวิทยาการ	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	118	52.21
หน่วยงานอื่นๆ	34	15.04
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และหน่วยงานอื่นๆ รวมกัน	74	32.74

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ต้นสังกัดของวิทยาการในโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน มาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มากที่สุดร้อยละ 52.21 รองลงมาคือ มาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และหน่วยงานอื่นๆ รวมกัน และหน่วยงานอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 32.74 และ 15.04 ตามลำดับ

4.1.12 การติดตามประเมินผล

โครงการให้ศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยา-ลัยสงขลานครินทร์ ได้มีการจัดการติดตามและประเมินผลโครงการดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.12 ดังนี้

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของโครงการจำแนกตามการติดตามและประเมินผลโครงการ

การติดตามประเมินผล	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
ไม่มีการติดตามประเมินผล	184	81.42
มีการติดตามประเมินผล	42	18.58

จากตารางที่ 4.12 พบว่า โครงการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ไม่มีการติดตามประเมินผล มากที่สุดร้อยละ 81.42 และมีการติดตามประเมินร้อยละ 18.58

4.1.13 ลักษณะการติดตามประเมินผล

สำหรับโครงการให้ศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ที่มีการติดตามประเมินผลโครงการนั้น มีรายละเอียดของการติดตามประเมินผลดังตารางที่ 4.13 ดังนี้

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของโครงการจำแนกตามลักษณะการติดตามประเมินผล

ลักษณะการติดตามประเมินผลโครงการ	จำนวนโครงการที่จัด	ร้อยละ
ใช้แบบสอบถาม	57	65.52
สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม	12	13.79
สัมภาษณ์ผู้รับการอบรม	8	9.20
จัดประชุมสัมมนาผู้เข้ารับการอบรม	6	6.90
สอบถามผู้บังคับบัญชาของผู้เข้ารับการอบรม	4	4.60

หมายเหตุแต่ละโครงการอาจใช้วิธีการติดตามประเมินผลโครงการมากกว่า 1 วิธี

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ลักษณะการติดตามประเมินผลใช้แบบสอบถามมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 65.52 รองลงมาใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม และจัดประชุมสัมมนาผู้เข้ารับการอบรม คิดเป็นร้อยละ 13.79 และ 9.20 ตามลำดับ

4.1.14 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน

จากแบบสำรวจปัญหาของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้รับผิดชอบโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ หรือผู้ให้บริการเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกิจกรรมโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนโดยได้สรุปประเด็นปัญหาสำคัญในโครงการหรือกิจกรรมที่มีปัญหาเท่านั้น โดยรวบรวมเฉพาะประเด็นปัญหาที่สำคัญดังนี้

1. ปัญหาของผู้รับบริการ ผู้ให้บริการร้อยละ 42 มีความคิดเห็นว่าผู้รับบริการส่วนใหญ่มีพื้นความรู้ไม่เท่ากัน ขาดความสนใจบางคนไม่เต็มใจเข้ารับการอบรม ขาดความกระตือรือร้นไม่เห็นความสำคัญของการอบรมและส่วนหนึ่งยังมีความเชื่อในวิธีการดั้งเดิมที่ทำกันมา ไม่ยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่จึงทำให้ไม่ค่อยให้ความสนใจ ทั้งนี้เนื่องมาจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่เห็นประโยชน์

2. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรและการจัดโครงการผู้ให้บริการร้อยละ 18 มีความคิดเห็นว่าการจัดโครงการมีการประชาสัมพันธ์น้อย และประสานงานกันไม่ดีพอทำให้ผู้รับบริการไม่ทราบข่าว

เกี่ยวกับโครงการประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอจึงทำให้การปฏิบัติงานไม่คล่องตัว โดยเฉพาะการขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน การอบรมจึงไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร.

3. ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ที่จัด ผู้ให้บริการ ร้อยละ 10 ให้ความเห็นว่าในการจัดโครงการต่างๆ ปัญหาที่สำคัญ ก็คือ การขาดวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรมและการสาธิต รวมถึงการขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งไม่สามารถให้บริการแก่ผู้รับบริการได้อย่างทั่วถึง

4. ปัญหาในระยะเวลาดำเนินการและช่วงเวลาผู้ให้บริการร้อยละ 8 ให้ความเห็นว่าช่วงเวลาการจัดโครงการไม่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากจัดผิดฤดูกาล เช่น จัดโครงการในฤดูหนาวหรือเก็บเกี่ยว หรือจัดโครงการในช่วงเดือนถือบวช ทำให้ประชาชนไม่มีเวลามาเข้ารับบริการหรือมาแต่รับบริการได้ไม่เต็มที่

5. ปัญหาสถานที่จัดการอบรมไม่เหมาะสม สถานที่พักของผู้เข้ารับการอบรมไม่เหมาะสม ผู้ให้บริการร้อยละ 6 ให้ความเห็นว่าสถานที่จัดการอบรมมีจำนวนจำกัด บางหน่วยงานจัดการอบรมในเวลาเดียวกันจึงทำให้ต้องแย่งสถานที่อบรมกัน

6. ปัญหาเกี่ยวกับการติดตามผลโครงการ ผู้ให้บริการร้อยละ 6 ให้ความเห็นว่า การประเมินผลและติดตามยังไม่มี การติดตามประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ด้านการติดตามประเมินผลหรือผู้ให้บริการไม่มีเวลาเพียงพอที่จะติดตามผลการอบรม เนื่องจากจะต้องรับผิดชอบงานโครงการในหลายงานด้วยกัน

7. ปัญหาการขาดบุคลากรในพื้นที่ที่จะเป็นแกนนำและช่วยแก้ไขปัญหา ผู้ให้บริการร้อยละ 6 ให้ความคิดเห็นปัญหาอย่างหนึ่งที่พบในขณะนี้ก็คือ การขาดบุคลากรในพื้นที่ที่จะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขปัญหา ทั้งจะพบเมื่ออบรมเสร็จโครงการแล้วผู้เข้ารับบริการนำหลักการและสิ่งที่อบรมไปใช้แต่ก็มีปัญหา โดยไม่มีใครให้คำแนะนำจึงเป็นผลทำให้โครงการล้มเหลว ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

8. ปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบราชการต่างๆ มีมากมาย ข้ำซ้อนไม่เกื้อหนุนซึ่งผู้ให้บริการ ร้อยละ 4 มีปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องจ่ายแต่การจ่ายนั้นไม่สามารถดำเนินการตามระเบียบได้ จึงทำให้เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการบริหารโครงการ

4.2 ความคิดเห็นของผู้เข้ารับบริการในโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกกระบวนโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

4.2.1 ข้อมูลพื้นฐานแสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่และจำนวนค่าร้อยละ ดังตาราง 4.14

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	166	45.60
หญิง	198	54.40
อายุ		
15-20 ปี	55	15.11
21-30 ปี	79	21.70
31-40 ปี	152	41.76
41-50 ปี	45	12.36
51 ปีขึ้นไป	33	9.07
อาชีพ		
รับราชการ	122	33.52
เกษตรกร	81	22.25
พนักงานบริษัทเอกชน	22	6.05
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	46	12.64
รับจ้าง	21	5.77
ธุรกิจส่วนตัว	38	10.44
นักเรียนนักศึกษา	34	9.34
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	62	17.03
มัธยมศึกษา	71	19.51
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	152	41.76
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	75	20.60
สูงกว่าปริญญาตรี	4	1.10

จากตารางที่ 4.14 พบว่าผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 54.40 และ ชายร้อยละ 46.60 ตามลำดับ

ผู้รับบริการมีอายุอยู่ในกลุ่ม 31-40 ปีมากที่สุดร้อยละ 41.76 อยู่ในกลุ่ม 51 ปีขึ้นไปน้อยที่สุด ร้อยละ 9.07

ผู้รับบริการมีอาชีพรับราชการมากที่สุด ร้อยละ 33.52 และประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนน้อยที่สุด ร้อยละ 6.05

ผู้รับบริการมีระดับการศึกษานุปริญญาหรือเทียบเท่า มากที่สุดร้อยละ 41.76 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีน้อยที่สุดคือร้อยละ 1.10

4.2.2 ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ประชุม/สัมมนา

4.2.2.1 แหล่งข่าวในการจัดการฝึกอบรม ประชุม/สัมมนา

ผู้รับบริการที่มาเข้ารับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับข่าวสารจากแหล่งข่าวต่างๆ ตามรายละเอียดตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้รับบริการ จำแนกตามแหล่งข่าวสารที่ได้รับ

แหล่งข่าว	จำนวน	ร้อยละ
วิทยุ	80	21.98
หนังสือพิมพ์	62	17.03
โทรทัศน์	21	5.77
หนังสือราชการ	165	45.33
เพื่อนฝูงหรือญาติสนิท	36	9.89

จากตารางที่ 4.15 พบว่าผู้รับบริการได้รับข่าวสาร การจัดฝึกอบรม ประชุม สัมมนาจากหนังสือราชการมากที่สุด คือร้อยละ 45.33 รองลงมาคือ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 21.98 และ 17.03 ตามลำดับ

4.2.3 เหตุผลสำคัญที่เข้าร่วมโครงการของผู้รับบริการ

4.2.2.2 ผู้รับบริการเข้าร่วมโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีเหตุผลสำคัญดังรายละเอียดตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการให้การศึกษแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน

เหตุผลการเข้าร่วมโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
เพิ่มวุฒิการศึกษา	61	16.76
นำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพ	161	44.23
นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน	105	28.85
เพื่อทำความรู้จักกับบุคคลอื่นๆ	25	6.87
เพื่อนๆ ชักชวนให้มา	12	3.30

จากตารางที่ 4.16 พบว่าผู้รับบริการมีเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ ต้องการนำความรู้ไปประกอบอาชีพมากที่สุดคือ ร้อยละ 44.23 รองลงมาคือ ต้องการนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และเพิ่มวุฒิการศึกษา ร้อยละ 28.85 และ 16.76 ตามลำดับ

4.2.4 ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมโครงการ

ก. ค่าลงทะเบียน

กลุ่มตัวอย่างต้องจ่ายค่าลงทะเบียนเพื่อเข้ารับบริการในโครงการให้การศึกษแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามการชำระค่าลงทะเบียนในการเข้าร่วมโครงการที่จัดให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน

ค่าลงทะเบียน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องเสียค่าลงทะเบียน	96	26.37
ต่ำกว่า 500 บาท	106	29.12
501-1000 บาท	124	34.07
1001-5000 บาท	22	6.04
5001-10000 บาท	14	3.85
10001 ขึ้นไป	2	0.55

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ผู้รับบริการจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมโครงการโดยเฉพาะ ค่าลงทะเบียนในอัตรา 501-1000 บาท มากที่สุดร้อยละ 34.07 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 500 บาท และไม่ต้องเสียค่าลงทะเบียนเลย คือร้อยละ 34.07 และ 26.37 ตามลำดับ

ข. ค่าใช้จ่ายส่วนตัว

กลุ่มตัวอย่างต้องจ่ายค่าใช้จ่ายส่วนตัวในการเข้าร่วมโครงการ ดังรายละเอียดตาม ตารางที่ 4.18 ดังนี้

ตารางที่ 4.18 จำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับบริการจำแนกตามค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่เข้าร่วมโครงการ (หน่วยเป็นบาท)

ประเภทค่าใช้จ่าย	ต่ำกว่า 500		501-1000		1001-2500		2501-5000		5001-10000		สูงกว่า 9000	ไม่ตอบ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ค่าพาหนะเดินทาง	84	28.57	120	40.82	90	30.61	-	-	-	-	-	-
ค่าที่พัก	-	-	68	18.68	296	81.32	-	-	-	-	-	-
ค่าอาหาร	34	9.34	246	67.58	84	23.08	-	-	-	-	-	-
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.18 ผู้เข้ารับบริการจะต้องจ่ายค่าใช้จ่ายส่วนตัว เป็นค่าพาหนะเดินทางอยู่ในอัตรา มากที่สุดคือ 501-1000 บาท เป็นร้อยละ 40.82 และอัตรา 1001-2500 บาท และต่ำกว่า 500 บาท คือร้อยละ 30.61 และ 28.57 ตามลำดับค่าที่พัก ผู้เข้ารับบริการจะต้องจ่ายค่าที่พักอยู่ระหว่าง 1001-2500 บาท หรือร้อยละ 81.32 รองลงมาคือ อัตรา 501-1000 หรือร้อยละ 18.68 ค่าอาหาร ผู้เข้ารับบริการจะต้องจ่ายค่าอาหารอยู่ระหว่าง 501-1000 บาท มากที่สุดหรือร้อยละ 67.58 รองลงมาคือ อัตรา 1001-2500 บาท และต่ำกว่า 500 บาท หรือร้อยละ 23.08 และ 9.34 ตามลำดับ

4.2.5 การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมโครงการ

ผู้รับบริการเข้าร่วมโครงการให้การศึกษาจากระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้เข้าร่วมโครงการดังรายละเอียดตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกแหล่งสนับสนุนงบประมาณ

แหล่งสนับสนุนงบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
ใช้เงินส่วนตัวทั้งหมด	84	23.08
ต้นสังกัดสนับสนุนค่าใช้จ่ายทั้งหมด	111	30.49
ต้นสังกัดสนับสนุนค่าใช้จ่ายบางส่วน	169	46.43

จากตารางที่ 4.19 พบว่าผู้รับบริการได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากต้นสังกัดในบางส่วนเท่านั้น มากที่สุดร้อยละ 46.43 รองลงมา ก็ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายทั้งหมดและต้องใช้เงินส่วนตัวทั้งหมด คือร้อยละ 30.49 และ 23.08 ตามลำดับ

4.2.6 ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการการศึกษาจากระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้รับบริการมีความคิดเห็นต่อโครงการต่างๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.20 ดังนี้

ตารางที่ 4.20 จำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับการบริการจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อโครงการให้การศึกษแก่ประชาชนจากระบบโรงเรียน

องค์ประกอบ	ระดับความคิดเห็น					ไม่ตอบ	ค่าเฉลี่ย (X)	ผลการประเมิน
	เหมาะสมที่สุด (5)	เหมาะสม (4)	ปานกลาง (3)	ไม่ใคร่เหมาะสม (2)	ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง (1)			
วิทยาการ	116	116	64	18	-	-	4.04	เหมาะสม
วันเวลาที่จัด	86	196	54	26	2	-	3.93	เหมาะสม
จำนวนวันที่จัด	91	202	56	15	-	-	4.01	เหมาะสม
หัวข้อเรื่องที่จัด	46	109	156	53	-	-	3.41	เหมาะสม
ความสอดคล้องระหว่างหัวข้อและเนื้อหา	74	52	226	12	-	-	3.53	เหมาะสม
ประโยชน์ที่ได้รับ	98	216	50	-	-	-	4.13	เหมาะสม
เอกสารที่แจกให้	66	122	167	-	9	-	3.65	เหมาะสม

หมายเหตุ การประเมินใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง
 1.81-2.60 ไม่ใคร่เหมาะสม
 2.61-3.40 ปานกลาง
 3.41-4.20 เหมาะสม
 4.21-5.00 เหมาะสมที่สุด

จากตารางที่ 4.20 ผู้รับบริการมีความเห็นต่อโครงการที่จัดการศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับที่เหมาะสมในเรื่องประโยชน์ที่ได้รับ, วิทยาการ, จำนวนวันที่จัด, วันเวลาที่จัด เอกสารที่แจกให้ ความสอดคล้องของเนื้อหาและหัวข้อเรื่องที่จัด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.13, 4.04, 4.01, 3.93, 3.65, 3.53 และ 3.41 ตามลำดับ

4.2.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ

ผู้รับบริการได้ประเมินประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการในแง่มุมต่าง ๆ กัน ตามรายละเอียดตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น					ไม่ตอบ	ค่าเฉลี่ย	สรุปผล การประเมิน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เลย			
1. ใช้ในการประกอบอาชีพ	86	96	109	40	7	26	3.63	มาก
2. ใช้ในชีวิตประจำวัน	76	88	168	30	-	-	3.58	มาก
3. เป็นพื้นฐานในการ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม	92	106	90	31	30	15	3.57	มาก
4. ใช้แนะนำหรือสั่งสอนผู้อื่น	46	28	156	104	30	-	2.88	ปานกลาง

หมายเหตุ เกณฑ์การประเมิน

- 1.00-1.80 น้อยมาก
 1.81-2.60 ค่อนข้างน้อย

2.61-3.40 ปานกลาง

3.41-4.20 มาก

4.21-5.00 มากที่สุด

จากตารางที่ 4.21 พบว่ากลุ่มผู้รับบริการให้ความเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการบริการวิชาการชุมชนอยู่ในระดับมากในเรื่องประโยชน์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ, ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานด้านการศึกษาโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.63, 3.58 และ 3.57 ตามลำดับ และมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลางในเรื่องการแนะนำหรือสั่งสอนผู้อื่น โดยมีค่าเฉลี่ย = 2.88

4.2.7 การให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน

ผู้รับบริการมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดังรายละเอียดตารางที่ 4.22 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.22 จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามลักษณะการจัดดำเนินการ

ลักษณะการจัด	จำนวน	ร้อยละ
มอ.ควรจัดต่อไป	240	65.93
มอ.ไม่ควรจัด	8	2.20
มอ.ควรจัดร่วมกับหน่วยงานอื่น	110	30.22
ไม่มีความเห็น	6	1.65

จากตารางที่ 4.22 พบว่าผู้รับบริการมีความคิดเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ควรที่จะจัดบริการวิชาการให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนมากที่สุดร้อยละ 65.93 รองลงมา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ควรจัดร่วมกับหน่วยงานอื่นและไม่ควรจัดอีก ร้อยละ 30.22 และ 2.20 ตามลำดับ

4.2.8 สถานที่ที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการ

ผู้รับบริการมีความคิดเห็นต่อสถานที่ที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการการศึกษาออกนอกระบบ ดังรายละเอียดตารางที่ 4.23 ดังนี้

ตารางที่ 4.23 จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามสถานที่จัดดำเนินการ

สถานที่	จำนวน	ร้อยละ
มอ.หาดใหญ่	94	25.82
มอ.ปัตตานี	68	18.68
จังหวัดที่ท่านอยู่(เป็นที่ทำงานหรือที่อยู่)	150	41.21
อื่นๆ	30	8.24
ไม่ตอบ	22	6.04

จากตารางที่ 4.23 พบว่าผู้รับบริการแสดงความคิดเห็นว่าการจัดบริการวิชาการแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนนี้ ควรจัดในจังหวัดที่กลุ่มเป้าหมายอาศัยอยู่ มากที่สุดคือร้อยละ 41.21 รองลงมาคือจัดที่มหาวิทยาลัยวิทยาเขตหาดใหญ่และปัตตานีตามลำดับ ร้อยละ 25.82 และ 18.68 ตามลำดับ

4.2.9 ความต้องการในการเข้ารับการศึกษาอบรม

ผู้รับบริการมีความต้องการเข้ารับการศึกษาอบรมในโครงการให้การศึกษาอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดังรายละเอียดตารางที่ 4.24 ดังนี้

ตารางที่ 4.24 จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามความต้องการในการเข้ารับการศึกษาอบรม

ความต้องการในการรับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการ	226	62.09
ไม่ต้องการ	78	21.43
ไม่ตอบ	60	16.48

จากตารางที่ 4.24 พบว่ากลุ่มผู้รับบริการมีความต้องการเข้ารับความรู้ทางการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยจัดให้มากที่สุดร้อยละ 62.09 รองลงมาคือไม่ต้องการรับความรู้ ร้อยละ 21.43

4.2.10 ประเภทของสาขาวิชาที่กลุ่มตัวอย่างต้องการเข้ารับการศึกษาระดับ

ผู้รับบริการได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาขาวิชาที่ต้องการเข้ารับการศึกษาระดับ
รายละเอียดตารางที่ 4.25 ดังนี้

ตารางที่ 4.25 จำนวนและร้อยละของผู้รับบริการจำแนกตามประเภทและสาขาวิชาที่ต้องการเข้ารับการศึกษาระดับ

ประเภทของโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
ศึกษาศาสตร์และการอบรมครู	40	10.99
ภาษาศาสตร์	12	3.30
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	20	5.49
ธุรกิจและการบริหารธุรกิจ	69	18.96
กฎหมาย	12	3.30
วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (ฟิสิกส์, เคมี, ชีว)	7	1.92
คณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์	51	14.01
สุขภาพอนามัยและการแพทย์	19	5.22
การเกษตร	72	19.78
อุตสาหกรรม	41	11.26
ศิลปหัตถกรรม	10	2.75
การกีฬา พลศึกษา นันทนาการ	5	1.37
อื่นๆ	6	1.65

จากตารางที่ 4.25 พบว่าผู้เข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา ให้ความเห็นเกี่ยวกับสาขาวิชา
ที่ต้องการเข้ารับการศึกษาระดับในสาขาการเกษตรมากที่สุดร้อยละ 19.78 รองลงมาคือสาขาธุรกิจและ
บริหารธุรกิจ และ การอุตสาหกรรม ร้อยละ 18.96 และ 11.26 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะวิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน

ตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เข้ารับบริการที่มีต่อการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตอนที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์นโยบายและเป้าหมาย รวมทั้งปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการให้บริการแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

ตอนที่ 1 ลักษณะและวิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน

จากการสำรวจกิจกรรมโครงการบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานในระดับคณะศูนย์ สำนัก ทั้งหมด 17 หน่วยงาน พบว่ามีจำนวนโครงการที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2533-2534 จำนวนทั้งสิ้น 226 โครงการโดยมีสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่องเป็นหน่วยงานที่จัดกิจกรรมลักษณะดังกล่าวมากที่สุด และจากกิจกรรมโครงการทั้งหมดพบว่า เนื้อหาและประเภทของโครงการส่วนใหญ่จะเป็นการอบรมด้านศึกษาศาสตร์ และการอบรมครูมากที่สุด อย่างไรก็ตามงานบริการการศึกษาก็ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นลำดับจะเห็นว่าในปีงบประมาณ 2534 มีจำนวนโครงการเพิ่มมากขึ้นเป็น 120 โครงการโดยมากกว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งมีจำนวนโครงการเพียง 106 โครงการเท่านั้น สำหรับจำนวนวันที่จัดกิจกรรมแต่ละโครงการจะจัดเป็นระยะเวลาสั้นๆ คือ 1-5 วัน โดยกระจายไปยังพื้นที่จังหวัดต่างๆ และจะเน้นการจัดการในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นอันดับแรกในด้านผู้รับบริการหรือกลุ่มเป้าหมายนั้นพบว่าเป็นผู้ที่เป็นข้าราชการมากที่สุดที่มาเข้ารับการศึกษาอบรมและหาความรู้เพิ่มเติม ในด้านงบประมาณดำเนินการในแต่ละกิจกรรมนั้น พบว่ากิจกรรมโครงการที่ดำเนินการอยู่นั้นใช้จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดินซึ่งมีอัตราค่าใช้จ่ายในโครงการอยู่ระหว่าง 25,001-50,000 บาทซึ่งลักษณะการดำเนินการในโครงการนั้น จะดำเนินการเองแต่ก็ยังมีบางกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นภายในมหาวิทยาลัยในด้านบุคลากรและวิทยาการที่ให้การศึกษอบรมด้านการติดตามประเมินผลโครงการต่างๆ ที่ได้

ดำเนินการไปแล้วนั้น ยังไม่ได้มีการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง จะมีก็เพียงส่วนน้อยที่ได้ติดตามประเมินผล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเท่านั้น

ด้านปัญหาอุปสรรคของการจัดกิจกรรมการเรียนนอกระบบตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการการศึกษา คือ

1. ผู้รับบริการไม่สนใจเข้าร่วมโครงการ ไม่กระตือรือร้น เนื่องจากมีปัญหาไม่ต้อนรับเทคโนโลยีใหม่ๆ และการประชาสัมพันธ์โครงการไม่ทั่วถึง
2. ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่จำนวนน้อย
3. ขาดงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ที่จัดและดำเนินการให้บริการ
4. ระยะเวลาการดำเนินการไม่เหมาะสมทำให้มีผู้มารับบริการน้อย
5. สถานที่อบรมมีจำกัดและไม่เหมาะสม
6. ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ติดตามประเมินผลโครงการและเจ้าหน้าที่ติดตามประเมินผล มีภาระงานอื่นมาก
7. ขาดบุคลากรแกนนำและช่วยแก้ปัญหาในพื้นที่
8. กฎระเบียบราชการอันเกี่ยวกับการบริการวิชาการไม่เอื้ออำนวย ข้ำซ้อน และยุ่งยากเป็นอุปสรรคเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้รับบริการที่มีต่อโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1. ผู้รับบริการจำนวน 364 คน เป็นชาย ร้อยละ 45.60 และหญิง ร้อยละ 54.40 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 41.76 ประกอบอาชีพรับราชการร้อยละ 33.52 มีระดับการศึกษานอนปริญญาหรือเทียบเท่าร้อยละ 41.76

2. ประสพการณ์ที่ได้รับจากการเข้ารับการศึกษานอกระบบ ตามโครงการให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พบว่าผู้รับบริการได้รับข่าวสารในการจัดการฝึกอบรมประชุมและสัมมนา จากหนังสือราชการที่มหาวิทยาลัยได้ประชาสัมพันธ์ไป ร้อยละ 45.33 โดยที่ผู้เข้ารับบริการได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ โดยมีสาเหตุจากการต้องการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพร้อยละ 44.23 อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายที่ผู้เข้ารับบริการต้องจ่ายให้กับมหาวิทยาลัยในฐานะผู้จัดดำเนินการนั้น ในส่วนของค่าลงทะเบียนจะอยู่ระหว่าง 501-1000 บาท ร้อยละ 34.07 และยังมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวอันได้แก่ ค่าพาหนะเดินทางอยู่ระหว่าง 501-1000 บาท หรือร้อยละ 40.82 เช่นกัน สำหรับค่าที่พักจะต้องจ่ายในอัตราระหว่าง 1001-2500 บาทหรือร้อยละ 81.32 และค่าอาหารอยู่ระหว่าง 501-1000 บาทหรือร้อยละ 67.58

หนึ่งสำหรับค่าใช้จ่ายทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้รับบริการได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพียงบางส่วนเท่านั้น ร้อยละ 46.43

2.3 ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการการศึกษาอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นนั้น พบว่าผู้รับบริการได้ให้ความสนใจในกิจกรรมที่จัดโดยได้ให้ความคิดเห็นว่ากิจกรรมทุกกิจกรรมนั้น มีความเหมาะสมมากในเรื่องของการนำไปใช้ประโยชน์ วิทยากร ระยะเวลา จำนวนวันที่จัด เอกสารที่แจกให้และความสอดคล้องของหัวข้อและเนื้อหาวิชา อย่างไรก็ตาม การเข้ารับการศึกษาอบรมในโครงการต่างๆ ผู้รับบริการได้ให้ความเห็นว่าสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ในระดับมาก รวมถึงใช้แนะนำหรือสั่งสอนผู้อื่นในระดับปานกลางนอกจากนั้นผู้ให้บริการยังให้ความคิดเห็นว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ควรที่จะรับผิดชอบการจัดและบริการการศึกษาอกระบบโรงเรียน ในลักษณะนี้อีกในโอกาสต่อไป โดยผู้รับบริการได้ให้ความคิดเห็นว่าให้กระจายการบริการไปจัดในพื้นที่ต่างๆ ตามที่กลุ่มเป้าหมายอาศัยอยู่ ทั้งนี้กลุ่มผู้รับบริการยังคงมีความต้องการที่จะเข้ารับการศึกษาอบรมในโครงการต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยดำเนินการอยู่เป็นอย่างมากความต้องการกิจกรรมของผู้รับบริการในสาขาวิชาต่างๆ นั้น ผู้รับบริการมีความคิดเห็นว่าส่วนใหญ่มีความต้องการด้านสาขาการเกษตรมากที่สุดรองลงมาคือสาขาทางด้านธุรกิจ การบริหารธุรกิจและการอุตสาหกรรม

ตอนที่ 3 นโยบายและเป้าหมายรวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการให้บริการแก่ประชาชนอกระบบโรงเรียนโดยภาพรวมได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นหลักซึ่งมีรายละเอียดประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานในการจัดการศึกษาอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7 ซึ่งกำหนดค่อนข้างชัดเจน โดยที่ทุกหน่วยงานของมหาวิทยาลัยก็ได้ดำเนินงานโดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมบริการการศึกษา ให้มีส่วนเสริมหรือสอดคล้องกับแผนดังกล่าวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและศักยภาพของหน่วยงานที่มีอยู่ แต่อย่างไรก็ตามก็ได้พยายามเน้นและเพิ่มปริมาณและคุณภาพให้กระจายไปตามกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง จะเห็นได้จากบางหน่วยงานได้มีการขยายงานบริการโดยเริ่มแรกในแผนฯ ระยะที่ 6 จะบริการในพื้นที่มหาวิทยาลัย แต่ในแผนฯ ระยะที่ 7 จะกระจายงานออกไป โดยขยายพื้นที่ดำเนินการหรือเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นซึ่งอาจสรุปได้ว่า การพัฒนางานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยมีอยู่ทุกระยะและขยายมากขึ้น โดยยึดการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาที่ทบทวนเป็นผู้กำหนดนั่นเอง

2. ปัญหาและอุปสรรคของหน่วยงานต่างๆ ในด้านการดำเนินงานบริการวิชาการนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแผนพัฒนาการศึกษาาระยะที่ 6 นั้น มีปัญหาที่สำคัญคือ การขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านนี้โดยตรง กล่าวคือ งานบริการไม่มีผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะอาจฝากไว้กับงานพัฒนาบุคคล งานสำนักงานเลขานุการ เป็นต้น จึงทำให้ไม่อาจพัฒนางานด้านนี้ได้เต็มที่ ประกอบกับการที่ไม่มีผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะจึงทำให้ไม่มีการพัฒนางานนี้อย่างจริงจัง บางโอกาสอาจถูกละเลยไป นอกจากนี้ยังพบว่าบางหน่วยงานไม่ได้ระบุนโยบายและเป้าหมายของการบริการวิชาการของหน่วยงานไว้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่สามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้จึงสร้างความสับสนให้แก่ผู้ปฏิบัติ

ปัญหาที่สำคัญที่พบก็คือ การจัดสรรงบประมาณเพื่องานนี้ยังไม่ได้ทุ่มเทเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจจะมาจากการไม่เห็นความสำคัญของงานด้านนี้และที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือกฎระเบียบอันเกี่ยวข้องกับงานบริการวิชาการนั้นยุ่งยากซับซ้อนและไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้จ่ายในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยภาพรวมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์โดยภาพรวมตามความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ควรมีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบในการจัดและบริหาร ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ประสานงานกันทุกคณะ ทุกหน่วยงานโดยกำหนดให้หน่วยงานกลางนี้เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ และประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้หน่วยงานกลางจะต้องทำหน้าที่เป็น "ผู้ขาย" คือนำงานบริการต่างๆ ที่แต่ละคณะต่างๆ ได้ทำไว้ ออกประชาสัมพันธ์และเสนอขายต่อผู้รับบริการ และที่สำคัญก็คือ การกำหนดนโยบายและขอบเขตของงานบริการนี้ให้ชัดเจน และมหาวิทยาลัยจะต้องเป็นผู้สนับสนุนในทุกด้าน อันได้แก่ งบประมาณ วิชาการกำลังคน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนางานเกี่ยวกับการบริการการศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนนั้นควรจะใช้ "หลักของการประสานงาน" เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานเพื่อลดปัญหาการซ้ำซ้อนประหยัดกำลังคน และวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ การพัฒนาแหล่งข้อมูลข่าวสารซึ่งขณะนี้มีจำนวนมากในการจัดบริการวิชาการดังนั้น หากมหาวิทยาลัยมีหน่วยงานกลางที่ได้จัดทำแหล่งข้อมูลโดยเฉพาะข้อมูลด้านวิทยากรด้านกิจกรรมโครงการที่หน่วยงานอื่นๆ ได้ดำเนินการนั้น ก็จะทำให้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำมาประกอบการวางแผนงานบริการวิชาการในด้านกิจกรรมโครงการของมหาวิทยาลัย ได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นบุคลากรเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนางานด้านนี้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยควรจะให้ความสำคัญโดยจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสม โดยเฉพาะบุคลากรระดับปฏิบัติการ ควรเน้นการสร้างจิตสำนึกในการทำงานเน้นการบริการเป็นสำคัญ และบุคลากรที่ทำหน้าที่วิทยากรให้ความรู้ ซึ่งควรจะต้องนับรวมเป็นภาระงานด้านการสอนของอาจารย์ด้วย

ในปัจจุบันทุกหน่วยงานมีการจัดบริการการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม บางโครงการก็ประสบความสำเร็จบางโครงการก็ล้มเหลว ทั้งนี้อาจจะมาจากการขาดการสำรวจความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนางานด้านนี้ได้ผลอย่างจริงจัง จึงควรจัดการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายก่อนที่จะดำเนินการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ รวมตลอดจนได้รับความรู้และอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะและวิธีการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานสำนักส่งเสริมเป็นหน่วยงานที่จัดกิจกรรมโครงการศึกษาในระบบโรงเรียน ในปีงบประมาณ 2533-2534 มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายหลักของสำนักส่งเสริมฯ ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า เป็นหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยในการจัดการอบรม ประชุม สัมมนา ประสานงานบริการวิชาการและให้บริการแก่กลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึง โดยกระจายไปทำงานในทุกพื้นที่ โดยมีบทบาทที่สำคัญคือเป็นหน่วยประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัยที่จะต้องจัดการอบรม ประชุม สัมมนา นิทรรศการและเผยแพร่ข่าวสารวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์สู่ชุมชน (เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการประสานงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย ครั้งที่ 5(3) 2535 : เอกสารหมายเลข 4) ส่วนประเภทของโครงการนั้นจะเน้นด้านศึกษาศาสตร์และการอบรมครูมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้เข้ารับบริการเป็นข้าราชการและได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากต้นสังกัด ประกอบกับการพัฒนาการศึกษาเป็นจุดเน้นที่สำคัญที่จะพัฒนาเยาวชนดังนั้นโครงการที่จัดการอบรมเกี่ยวกับครูและศึกษาศาสตร์จะได้รับการยอมรับเสมอๆ ประกอบกับวิทยาการของมหาวิทยาลัยก็มีความพร้อม ดังจะเห็นได้จากมีคณะศึกษาศาสตร์ซึ่งทำหน้าที่ผลิตบัณฑิต ทางด้านผู้สอนซึ่งทำให้ได้รับความนิยมสูง ในส่วนของจำนวนวันที่จัดในโครงการอยู่ระหว่าง 1-5 วัน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไปทำให้ผู้เข้ารับการอบรมทั้งภาระงานมาในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น สำหรับพื้นที่ในการดำเนินงาน จะดำเนินการในวิทยาเขตขนาดใหญ่มากที่สุดก็เนื่องมาจาก เป็นแหล่งที่สะดวกในการเดินทางประกอบกับมีสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดผู้มาท่องเที่ยว และที่สำคัญก็คือเป็นที่ที่มีความพร้อมในด้านวิทยาการสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ อันได้แก่ สถานที่พัก สถานที่อบรม วัสดุอุปกรณ์อื่นๆ เป็นต้น

ในด้านกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ เป็นข้าราชการส่วนใหญ่ ซึ่งจุดนี้เองที่ผู้จัดดำเนินการตั้งเป้าหมายว่าจะต้องได้รับการตอบรับเข้าร่วมโครงการมากที่สุด เนื่องจากผู้ที่เป็นข้าราชการมีสิทธิที่จะเบิกค่าใช้จ่ายต่างๆ จากต้นสังกัดได้ ถ้าได้รับอนุมัติให้มาเข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนา ทำให้

ประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะต้องจ่ายเอง ในส่วนของการใช้งบประมาณด้านการดำเนินงานนั้น จะใช้งบประมาณแผ่นดิน ซึ่งอยู่ในอัตราโครงการละ 25,001-50,000 บาท ซึ่งส่วนนี้มหาวิทยาลัยได้จัดสรรให้เพื่องานบริการอยู่แล้ว และก็ขึ้นอยู่กับหน่วยงานว่าจะจัดสรรได้ปละก็โครงการ และจะเก็บค่าลงทะเบียนเป็นค่าดำเนินการหรือไม่ด้านลักษณะการดำเนินงานนั้นจะดำเนินการเอง ถ้าไม่มีความสามารถหรือความพร้อมที่จะดำเนินการเองได้ก็จะร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะด้านบุคลากรดำเนินงานอาจจัดในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งทำหน้าที่เฉพาะกิจ โดยใช้คำสั่งของมหาวิทยาลัยแต่งตั้งซึ่งใช้กันมากในขณะนี้ นอกจากนี้ยังมีการติดต่อขอความร่วมมือด้านวิทยากรจากหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งแยกไปตามคณะหรือสาขาวิชาที่จัดดำเนินการแต่อย่างไรก็ตามเมื่อดำเนินการแล้ว ส่วนใหญ่จะไม่มี การติดตามประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่ทำงานด้านการจัดฝึกอบรม ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการสาย ข.ค. ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาต่างๆ หลากหลาย จึงไม่มีความรู้ทางด้าน การวิเคราะห์โดยเฉพาะข้อมูล ด้านตัวเลข และการประเมินผลจะมีก็แต่การใช้แบบสอบถามเพื่อนำ ข้อมูลไปปรับปรุงกระบวนการจัดฝึกอบรมเท่านั้น การติดตามประเมินผลในเรื่องการนำความรู้ที่ได้รับ จากการอบรมไปปรับปรุงตนเองและประสิทธิภาพการทำงาน หรือไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ นั้นแทบไม่มีซึ่งก็สอดคล้องกับการติดตามผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถาบันอุดมศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำไว้ (2527 : 18)

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานมีปัญหาสำคัญอยู่ที่ผู้รับบริการมีความรู้ไม่เท่ากัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้จัดดำเนินการไม่ระบุคุณสมบัติให้ชัดเจน ค่านี้ถึงแต่ปริมาณที่ต้องการโดยไม่มีการคัดเลือกคุณสมบัติเฉพาะ และนอกจากนั้นผลจากการประชาสัมพันธ์ทำให้ไม่ทราบข่าวการอบรม อย่่างไรก็ตามปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาขาดแคลนบุคลากรด้านปริมาณและความรู้ ความสามารถ และที่สำคัญก็คือคุณภาพของการจัดการฝึกอบรมและให้บริการมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมไปถึงการบริการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและระยะเวลาบางส่วนไม่เหมาะสม

3. ความคิดเห็นของผู้เข้ารับบริการในโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นหญิงทั้งนี้เนื่องจากความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้โดยทั่วไป หญิงจะมีความตั้งใจสูง และเป็นผู้ที่มีแนวคิดที่จะพัฒนางานให้เป็นระเบียบระบบมากกว่าชาย ซึ่งมีอายุระหว่าง 31-40 ปี ซึ่งเป็นวัยที่พ้นการศึกษาในระบบมาแล้วนานพอสมควรและเข้าสู่ระบบการทำงาน ดังนั้นจึงต้องการหาความรู้ไปปรับปรุงงานที่ท่อาศัยให้ทันสมัยอยู่เสมอ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการซึ่งจะต้องใช้ความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันนอกจากนี้ระดับการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่ไม่เฉพาะเจาะจง สาขาใดสาขาหนึ่ง และถือว่าเป็นการศึกษาระดับกลาง ที่เป็นช่วงต่อของการศึกษาในระดับสูงต่อไป

ในด้านการเข้ารับการศึกษาอบรมส่วนใหญ่จะทราบข่าวจากการประชาสัมพันธ์โดยหนังสือราชการ ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่เสียค่าใช้จ่ายถูกที่สุด และนิยมทำกันมากไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนและก็กระจายถึงผู้รับบริการได้ ทั้งนี้ผู้รับบริการได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเพราะต้องการนำความรู้ไปประกอบอาชีพซึ่งถือว่าสำคัญและสอดคล้องกับผู้อนุมัติหรือผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายที่ต้องการให้นำความรู้ไปพัฒนางานและเพิ่มปริมาณการผลิต อย่างไรก็ตามสำหรับค่าใช้จ่ายอันได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าอาหาร อยู่ระหว่าง 501-1000 บาท ส่วนค่าที่พักอยู่ระหว่าง 1001-2500 บาท ซึ่งก็สอดคล้องกับจำนวนวันเวลาที่เข้ารับการอบรม และในส่วนของที่พักจะมีอัตราสูงก็เนื่องมาจาก อัตราค่าที่พักของเอกชนจะอยู่ระหว่างคืนละ 300-600 บาท

จากความคิดเห็นของผู้รับบริการในโครงการต่างๆ นั้นมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์มาก ซึ่งก็เป็นธรรมชาติของการสำรวจความคิดเห็นที่ส่วนใหญ่ก็จะให้คำตอบกลางๆ มากกว่าคำตอบอื่นๆ ข้อมูลที่ได้จึงไม่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์มากนักแต่อาจจะนำไปใช้ในการปรับปรุงโครงการในการจัดในโอกาสต่อไป ในส่วนของลักษณะการจัดก็ควรให้มหาวิทยาลัยดำเนินการต่อเนื่องเนื่องจากมีความพร้อมอยู่แล้วแต่ให้ขยายพื้นที่ไปยังจังหวัดต่างๆ ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการเดินทางและยังมีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้รับบริการอีกด้วย

จากการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับโครงการที่จัด ปรากฏว่ายังมีส่วนไม่สอดคล้องกัน ถึงแม้ว่าจะวิเคราะห์ในภาพรวมจะแสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยจัดบริการด้านศึกษาศาสตร์กับการอบรมครู แต่ความต้องการที่จะเข้ารับการศึกษาอบรม จะอยู่ในสาขาเกษตร เป็นอันดับแรก รองลงมาคือธุรกิจอุตสาหกรรม ดังนั้นการบริการจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดโครงการในพื้นที่ต่างกันและดำเนินการโดยไม่ได้สำรวจความต้องการที่แท้จริงจะดำเนินการตามความพร้อมของหน่วยงานเป็นส่วนใหญ่ และทำตามนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ที่ยังไม่มีการประสานงานกัน คนในท้องถิ่นที่รู้จักชุมชนเป็นอย่างดีมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโครงการน้อยมาก

ถึงแม้ว่าความต้องการในการเข้ารับความรู้ด้านการเกษตร จะเป็นสิ่งที่ต้องการมาก เมื่อวิเคราะห์สภาพชุมชนแล้วความต้องการของโครงการก็สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษานอกระบบจึงควรเป็นโครงการที่พัฒนาด้านนี้ให้มากขึ้น โดยปรับเนื้อหา และรูปแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการผลิตและให้ก้าวทันต่อเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของงานวิจัยและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยดังนี้

1. ควรมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่บริการวิชาการชุมชนของมหาวิทยาลัยและมีการกำหนดบทบาท อำนาจ หน้าที่ให้ชัดเจนเพื่อเป็นตัวกลางในการประสานงานให้หน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ระดับนโยบายลงไปจนถึงระดับปฏิบัติ อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาการทำงานที่ซ้ำซ้อน มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งยังเป็นการระดมสรรพกำลังเพื่อการจัดการอย่างแท้จริง

2. ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานบริการวิชาการชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทน คณะ ศูนย์ สำนักที่ทำหน้าที่บริการวิชาการชุมชน เพื่อร่างนโยบายและกำหนดบทบาทของแต่ละหน่วยงานในการให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัย

3. ส่งเสริมให้มีการสำรวจและศึกษาความต้องการของชุมชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ในจังหวัดภาคใต้ ตลอดจนสำรวจทรัพยากรต่างๆ ที่อาจนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน

4. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยในระยะยาวโดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา สนองนโยบายของประเทศ และความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายและสร้างระบบการศึกษาตลอดชีวิต (Life-Long Education)

5. ในระดับปฏิบัติการในคณะต่างๆ ควรมีหน่วยประสานงานบริการวิชาการเพื่อทำหน้าที่ประสานงานส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นๆ จัดการศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน

6. จากปัญหาที่สำคัญในด้านการขาดแคลนบุคลากรที่ทำงานด้านบริการวิชาการชุมชนนั้น ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัยควรจะพัฒนาบุคลากรด้านนี้ ในลักษณะการส่งไปเข้ารับการศึกษอบรม ดูงานและเพิ่มเติมความรู้ทั้งระยะสั้น และระยะยาว เพื่อนำความรู้ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการทำงานมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

7. จากความต้องการของกลุ่มผู้รับบริการที่ต้องการเข้ารับการศึกษอบรมในโครงการด้านความรู้เกี่ยวกับเกษตรธุรกิจอุตสาหกรรม นั้น ซึ่งอาจจะจัดทำเป็นโครงการอบรมระยะสั้น การบริการข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ทุกด้าน โดยปรับปรุงเนื้อหา รูปแบบ และกระบวนการจัด ให้สอดคล้องกับความเหมาะสมและความสนใจของกลุ่มผู้รับบริการ

8. ต้องมีการวิจัยเพื่อประเมินและติดตามผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยและของหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัย อย่างต่อเนื่องเพื่อประเมินผลกระทบและ

ประเมินประสิทธิภาพของโครงการ ทั้งนี้วิธีการวิจัยควรทำร่วมกับผู้รับบริการ ผู้จัดและผู้ให้ข้อมูลในโครงการนั้น ควบคู่กันไป ซึ่งจะได้ข้อมูลที่ต้องการแม่นยำและสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและกำหนดนโยบายในการจัดการพัฒนาการศึกษาของระบบโรงเรียนในอนาคตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

9. สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งระบบข้อมูลเพื่อการบริการวิชาการ ทั้งนี้เพื่อจะได้จัดระบบข้อมูลให้สามารถบอกได้ว่าใครทำอะไร ที่ไหน และพัฒนาฐานข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นรูปแบบที่สามารถเก็บข้อมูลเพื่อให้ทุกคณะ/หน่วยงานได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนงาน แผนงบประมาณได้อย่างถูกต้องอย่างไรก็ตามข้อมูลนั้นจะต้องเป็น two-ways คือสามารถบอกได้ทั้งศักยภาพของหน่วยงานและความต้องการของชุมชน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ก่อ สวัสดิพานิชย์. การพัฒนาการศึกษากวขวางแผนกำลังงาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2511.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, กองแผนงาน. สถิติการศึกษามัธยมศึกษา 2519 ฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2520.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2524.
- _____ รายงานการวิจัยเรื่องระบบอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2522.
- _____ รายงานการสัมมนาเรื่องแนวโน้มใหม่ของการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, 2520.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. "บทบาทของมหาวิทยาลัยในการดำเนินงาน ศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง." ในรวมบทความการศึกษาต่อเนื่อง. เอกสารชุดที่ 3 หน้า 1-13 กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวางแผนและพัฒนา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. (อิตสำเนา)
- ธงชัย ปภัสราธร. "ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม." ในภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง หน้า บ 58-70 กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2517.
- บุญญรักษ์ นิงสานนท์ และโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. "การพัฒนาชนบทแห่งชาติ : ปัญหาและแนวทางแก้ไข." ในชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521.
- ประชุมสุข อาชวอำรุง. งานมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการจัดตั้งทุน, 2522.
- ปฐม นิคคมานนท์. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, 1982.
- ไพฑูริย์ พงศบุตร. "ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม." ในภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง. หน้า บ. 80-85 กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2517.

- ไพฑูริย์ ลินลาวัฒน์. "งานบริการชุมชน : บทบาทที่สามของมหาวิทยาลัย." ในรวมบทความการศึกษาต่อเนื่อง, เอกสารชุดที่ 3 หน้า 1-12. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวางแผนและพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522 (อัดสำเนา)
- ปิฎก โสธร. "บทบาทสถาบันฝึกหัดครูที่จะรับใช้สังคม." ในการฝึกหัดครูกับการรับใช้สังคม, หน้า 35-39 กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2518.
- วิจิตร ศรีสอาน. "ความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยในเขตภูมิภาค และมหาวิทยาลัยในเขตนครหลวง." ในรายงานการสัมมนาเรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาระดับท้องถิ่นและภูมิภาค หน้า 1-14. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, มปป.
- _____ หลักการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2518.
- วิจิตร อวະกุล. "ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม." ในภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง, หน้า บ. 75-77 กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2517.
- วิทยากร เชียงกุล. ปัญหาพื้นฐานของประเทศด้อยพัฒนา กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, 2521.
- สายสุรี จุติกุล. "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค." ใน บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาระดับท้องถิ่นและภูมิภาค, หน้า 11-16. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2516.
- สุนันท์ ปัทมาคม และคณะ. สถานภาพการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวางแผนและพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. (อัดสำเนา)
- สุมาลี สังข์ศรี. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.
- สุรพล จันทราปัติย์. "การฝึกอบรมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2520 (ตุลาคม 2519-กันยายน 2520)." ในรายงานการสัมมนาเรื่องบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ หน้า 270-273. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2522.
- อุ้นตา นพคุณ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- เฉลียว บุรีภักดี. "การศึกษาระดับอุดมศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต." วารสารคณะกรรมกรการศึกษแห่งชาติ 14 (สิงหาคม - กันยายน 2523). (27-23)

ลิปพนนท์ เกตุทัต. "ทิศทางการศึกษาของประเทศไทย." คุรุปริทัศน์ 8 (พฤศจิกายน 2526) : 43-48.

เอกสารอื่นๆ

- กนก ใบบัว. "การบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.
- กำธร เชื้อเจ็ดตน. "ปัญหาในการดำเนินงานโครงการอบรมเด็กก่อนเกณฑ์บังคับเรียนของสถาบันฝึกหัดครู." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.
- ไพฑูรย์ ลินลารัตน์. "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- วิลัน จุมปาแฝด. "งานบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519.
- ศิริวรรณ เสรีกิติวงศ์. "ความพร้อมในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูมหาสารคาม และความต้องการรับบริการของประชาชนในเขตความรับผิดชอบ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตภาควิชาการศึกษา นอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2520.

BIBLIOGRAPHY

Books

- Coombs, Phillip H. Attacking Rural Poverty : How Non-Formal Education Can Help? London : The John Hopkins University Press, 1974.
- Nash, George. The University and the city. New York : McGraw-Hill Book Co., 1973.
- Beverly, Tom Heitman. "Community Service philosophy and Activities : A Case Study of 4 Schools of Social Work. Dissertation Abstract International. 31 (December 1970):3048-A.

- Burton, Cornelius Beck. "A Descriptive Study of Community Service Programs in Alabama Public Junior Colleges." Dissertation Abstract International. 34 (February 1974) : 4596-A.
- Goldburg, Pual Elkin. "An Approach to Formulating a Basic Program for Community Service in Community College," Dissertation Abstracts International. 35 (December 1974) : 3380-A.
- Groeziinger, Jean Karen. "A Community Service Inventory for Use by Community Colleges." Dissertation Abstract International, 35 (March 1975) : 5854-A-5855-A.
- Jame, Erantley Harris. "Project Role of the Georgia Cooperative Extension Service in urban Area." Dissertation Abstracts International. 31 (December 1970) : 2673-A.
- Little, Augustus Labella. "Goals for Community Service Programs in Florida's Public Community Colleges." Dissertation Abstract International. 36 (August 1975) : 738-A.
- Moore, Neal DeWitt, "The role of Brunswick Junior College in Community Development" Dissertation Abstract International, 35 (February 1975) : 5059-A.
- Murphy, Michael Thomas. "Faculty in Public Service Activities in Baltimore Higher Education Institution." Dissertation Abstract International. 35 (March 1975) : 5867-A.
- Neal, Arvin Wimmer. "An Analytical Study of the Development of Model Community Service Programs for Community Colleges." Dissertation Abstract International. 31 (October 1976) : 1822-A.
- Talmadge, Joseph Daniel. "A Survey of Community Services in Rural Community Colleges in the Southeast." Dissertation Abstract International. 37 (October 1976) : 1951-A.
- Welch, Timothy Leroy. "Program and Budget Characteristics of 'Pacesetter' Community Service Program in California Colleges." Dissertation Abstract International. 35 (January 1975) : 4212-A.

บทสัมภาษณ์ผู้บริหาร

สัมภาษณ์ นายสุมน คงสวัสดิ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต

วันที่ 29 มกราคม 2535 เวลา 9.00-12.00 น.

ณ ห้องผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7

ตอบ นโยบายงานบริการวิชาการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนก็คือ การให้ความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพโดยเน้นกลุ่มเป้าหมายต่างกันเช่นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจก็เน้นการบริการด้านอาชีพ เด็กและเยาวชนเน้นการให้ความรู้พื้นฐาน ซึ่งก็มีนโยบายคล้ายๆ กับช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมา

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในการให้การศึกษาอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6

ตอบ ในระยะแรกนั้นไม่ค่อยมีปัญหา งานส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการแก่ผู้มารับบริการโดยเก็บค่าลงทะเบียนในราคาถูกและไม่หวังผลกำไร ก่อนการดำเนินการจะจัดให้มีการศึกษาหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายก่อน ดังนั้นสิ่งที่จัดให้บริการก็ตรงกับความต้องการ แต่ที่พบเสมอก็คือการทำงานของวิทยาลัยชุมชนภูเก็ตจะใช้บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนเองน้อยมากหากสาขาไหนวิทยาการภายในไม่มีก็จะดึงจากภายนอกมาช่วย เราพบว่าวิทยาการบางสาขาวิชาหายากสำหรับข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคของงานบริการอีกอย่างหนึ่งก็คือ งบประมาณซึ่งตาม นโยบายเดิมนั้นจะต้องเก็บค่าใช้จ่ายให้สามารถนำมาเลี้ยงตนเองได้ซึ่งทำให้ค่าลงทะเบียนบางหลักสูตรสูงมาก จนมีผลทำให้คนไม่รับบริการ ต่อมาระยะหลังก็ได้รับงบประมาณสนับสนุนบางส่วนก็ทำให้การทำงานมีความสะดวกคล่องตัวมากขึ้น

ถาม ข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยภาพรวมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตอบ ตามความคิดเห็นแล้วมหาวิทยาลัยควรจะมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดบริการวิชาการ นอกจากนั้นจะต้องมีผู้ที่เชี่ยวชาญและผู้ประสานงานตามคณะวิชาต่างๆ ก็จะสามารถกระจายงานบริการสู่ชุมชนได้เต็มที่ เป็นต้นว่า หน่วยงานกลางนั้นจะต้องมีหน้าที่ติดต่อประสานงาน และสร้างทรัพยากรเพื่อเตรียมที่จะทำงาน โดยประสานกับคณะวิชาซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเฉพาะสาขา หน่วยงานกลางก็คือผู้จัดการโครงการนั่นเอง นอก

จากนั้นผมขอเสนอแนะสิ่งสำคัญของการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยก็คือการติดต่อประสานงานกันระหว่างงานวิชาการ กับงานธุรการ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนจะต้องประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างแหล่งวิชาการกับคน รวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ ที่สนับสนุนซึ่งจะทำให้งานของเรามีมาตรฐาน

สัมภาษณ์ อาจารย์กนกวัฒน์ ทองตัน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

วันที่ 29 มกราคม 2535 เวลา 13.00-16.30 น.

ณ ห้องประชุมวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6,7

ตอบ การให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นต้องเน้นที่ชุมชนชุมชนของจังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วยประชาชนที่มีอาชีพอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการจัดหลักสูตรบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต จึงมุ่งไปในด้านการให้ความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้คนนำความรู้นั้นไปพัฒนาอาชีพของตน ในการจัดหลักสูตรบริการวิชาการชุมชนของวิทยาลัยฯ นั้น เราสำรวจความต้องการของตลาดโดยการศึกษาอย่างกว้างๆ เช่น อาจโทรศัพท์ไปถามกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่งว่า หากวิทยาลัยฯ จัดหลักสูตรลักษณะนี้จะสนใจเข้ารับการอบรมหรือไม่ หากกลุ่มเป้าหมาย 80-100% เห็นว่าสนใจ เราก็จัด เนื่องจากวิทยาลัยฯ ยังขาดบุคลากรอยู่มาก เราจึงไม่ได้จัดทำเป็นเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างเป็นกิจลักษณะหลักสูตรบริการวิชาการชุมชนของวิทยาลัยฯ นั้น มี 3 ลักษณะ คือ

1. หลักสูตรที่จัดโดยไม่มีงบประมาณสนับสนุน หลักสูตรที่วิทยาลัยฯ จัดส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรประเภทนี้เนื่องจากเราไม่มีงบประมาณสนับสนุนเราจึงต้องจัดหลักสูตรที่เรามั่นใจว่าขายได้ เป็นหลักสูตรที่เป็นที่ต้องการของชุมชน ในขณะเดียวกันมีรายละเอียดปลีกย่อยที่ต้องคำนึงถึง เช่น ต้องระมัดระวังในด้านการควบคุมรายรับรายจ่าย ต้องนำเทคนิคด้านการตลาดเข้ามาใช้ หากทำได้ดีจะทำรายได้ให้กับวิทยาลัยพอสมควร อย่างไรก็ตาม ผลต่างของรายรับและรายจ่ายควรอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ไม่ใช่เป็นการค้ากำไรเกินควร โดยยึดหลักว่าหลักสูตรของเราต้องมีคุณภาพและบริการเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย ทั้งในส่วนของผู้มารับบริการ ผู้ที่มาร่วมงานกับวิทยาลัยฯ และวิทยาลัยฯ เอง

2. หลักสูตรที่มีงบประมาณสนับสนุนบางส่วนและเก็บค่าใช้จ่ายบางส่วน

3. หลักสูตรที่จัดและให้บริการแบบให้เปล่า หลักสูตรประเภทนี้ ไม่ได้หมายความว่า วิทยาลัยฯ ได้รับงบประมาณสนับสนุน 100% เท่านั้นแต่เราอาจจัดเป็นบริการชุมชนโดยนำกำไรที่ได้จากหลักสูตรอื่นมาจัดหลักสูตรที่เห็นว่าน่าจะช่วยพัฒนาอาชีพของชุมชนนี้ได้ ดี เช่น การจัดอบรมครูสอนภาษาอังกฤษ ปกติ วิทยาลัยฯ จัดหลักสูตรภาษาอังกฤษหรือ

ภาษาต่างประเทศอื่นให้กับบุคคลทั่วไป โดยจัดเป็นหลักสูตรประเภทที่ 1 คือ คิดค่าลงทะเบียนให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ขณะเดียวกัน วิทยาลัยฯ ก็คำนึงถึงปัญหา ปัญหาในการเรียนภาษาต่างประเทศของเยาวชนในขณะที่มีความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาต่างประเทศได้นั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันวิทยาลัยฯ จึงจัดหลักสูตรที่มุ่งพัฒนา
งานของครูผู้สอนภาษาต่างประเทศเพื่อให้ครูผู้สอนภาษาต่างประเทศสอนได้ดีขึ้น และผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น มีปัญหาในการเรียนน้อยลง หลักสูตรลักษณะเช่นนี้อาจจัดเป็นหลักสูตรที่ให้
บริการแบบให้เปล่า กล่าวได้ว่า การให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยฯ นั้นเรามุ่งที่จะให้
เกิดประโยชน์แก่ชุมชนให้มากที่สุด

ถาม วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต มีเทคนิคอย่างไรในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

ตอบ ใช้เทคนิคการประชาสัมพันธ์แบบเจาะลึกถึงตัวบุคคล โดยจะเลือกใช้วิธีที่ลงทุนน้อยแต่ได้ผล
มาก อาจจะทำเป็นแผ่นพับ แผ่นปลิว ชาวที่มีเนื้อความไม่ยาวนาน คนอ่านใช้เวลาไม่มากนัก
และจัดส่งให้ถึงเจ้าตัว นอกจากนั้นยังจะต้องใช้สื่อทุกประเภทมาช่วย เช่น วิทยุ โทรทัศน์
หนังสือพิมพ์

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของวิทยาลัย
ชุมชนตามแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6

ตอบ ปัญหาที่สำคัญก็คือ บุคลากรมีน้อย โดยทั่วไปวิทยาลัยชุมชนภูเก็ตจะจัดทำโครงการเพื่อ
บริการวิชาการให้แก่ชุมชนประมาณปีละ 25-30 หลักสูตร ผู้เข้ารับบริการปีละประมาณ
1000 คน แต่ขณะนี้มีบุคลากร 5 คน แต่ละคนจะต้องทำงานทุกอย่าง เช่น ผู้ที่รับผิดชอบ
โครงการจะต้องทำการประชาสัมพันธ์โครงการ จัดหลักสูตร เตรียมเอกสาร คิดคำนวณค่าใช้จ่าย
ติดต่อประสานงานกับวิทยากรขายหลักสูตร ประเมินโครงการ นอกจากนี้การจัดบริการ
มีทั้งที่จัดในวิทยาลัยและจัดภายนอกวิทยาลัย แต่เนื่องจากบุคลากรมีน้อย จึงทำให้การจัด
บริการภายนอกวิทยาลัยชุมชนนั้นไม่สามารถที่จะขยายงานให้มากขึ้นได้ ปัญหาที่สำคัญอีก
ประการหนึ่ง คือ ระเบียบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายอัตราชั่วโมงละ 200- 300 บาท แต่ในกรณี
ของวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต ในกรณีที่เชิญวิทยากรผู้มีชื่อเสียงจากภายนอกมาบรรยายอาจต้อง
จ่ายค่าตอบแทนถึง ชม.ละ 2,000-3,000 บาท ทำให้เกิด ความยุ่งยากในการทำงาน

ถาม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

ตอบ อยากให้มหาวิทยาลัยปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการวิชาการฯ ให้มีการทันสมัย
อยู่เสมอโดยให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

สัมภาษณ์ ดร.นฤมล กาญจนทัต รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

วันที่ 20 มีนาคม 2535 เวลา 10.00-12.00 น.

ณ ห้องรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

- ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7
- ตอบ การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยดำเนินการมีหลายรูปแบบซึ่งบุคลากรควรจะมีบทบาทสำคัญและส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาสู่ชุมชน และในขณะนี่ยังมองว่าน่าจะมีหน่วยงานที่รับหน้าที่นี้โดยเฉพาะโดยประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่นในส่วนของวิทยาเขตปัตตานี น่าจะเป็นหน้าที่ของสำนักส่งเสริมฯ และในการทำงานต้องอาศัยความร่วมมือกันเป็นสำคัญ
- ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6
- ตอบ ระบบราชการโดยเฉพาะระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการ ประกอบกับทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานไม่ดี และปัญหาที่สำคัญอีกประการ ก็คือขาดแหล่งข้อมูลและวัสดุอุปกรณ์ที่จะเอื้ออำนวย ที่สำคัญคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านนั้นนอกจากนั้น ผลตอบแทนแก่บุคลากรที่ทำงานด้านนี้ไม่คุ้มค่า จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ขาดกำลังใจในด้านแนวทางแก้ไขนั้นมหาวิทยาลัยจะต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลที่ทำงานด้านนี้ และลดภาระงานให้น้อยลงโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นมาช่วย และที่สำคัญก็คือแต่ละคณะแต่ละหน่วยงานในมหาวิทยาลัยควรจะมีการประสานงานในการดำเนินโครงการและจะต้องพยายามกำหนดขอบเขตทิศทางของหน่วยงานของตนให้ชัดเจน เพื่อจะได้ดำเนินการโดยไม่ซ้ำซ้อนกันเอง

สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ชุมศักดิ์ อินทร์วิทย์ รองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2535 เวลา 13.30-16.00 น.

ณ ห้องรองคณบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของคณะศึกษาศาสตร์ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7

ตอบ สำหรับคณะศึกษาศาสตร์ งานการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะอยู่ในแผนงานบริการ วิชาการชุมชนซึ่งเน้นให้บุคคลากรของคณะทำการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนและให้บริการ วิชาการแก่หน่วยงานอื่น ซึ่งที่ดำเนินการอยู่จะได้ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภายนอกเช่น ศอ.บต. สำนักงานการศึกษาเอกชน (สช) งานการประถมศึกษาแห่งชาติ และการจัดการ อบรมให้กับบุคลากรกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น อบรมครู ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาฯฯ นอก จากนั้นก็ยังมีจัดให้นักศึกษาบางสาขาวิชาไปช่วยสอนและแนะนำความรู้ให้กับชุมชน อย่างไรก็ตามคณะศึกษาศาสตร์มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนด้านการศึกษาชนบทเพื่อยกระดับคุณภาพ ของประชาชนในชนบท การให้ความรู้แก่ประชาชนทุกรูปแบบ

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการจัดโครงการการศึกษานอกระบบตามแผนพัฒนาการ ศึกษาในระยะที่ 6

ตอบ คณะศึกษาศาสตร์ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังดำเนินการไม่มากเท่าที่ควร มี ปัญหาอุปสรรคที่พอสรุปได้ดังนี้

1. คณะศึกษาศาสตร์ไม่มีหน่วยงานย่อยที่มีหน้าที่ดำเนินงานด้านนี้โดยตรงให้ภาค วิชาจัดดำเนินการ

2. งบประมาณที่จัดให้เพื่อการนี้ไม่มี ถ้าคิดที่จะดำเนินการจะต้องหางบประมาณ ดำเนินการเอง ยกเว้นโครงการนั้นเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของคณะโดยตรง

3. คณะยังไม่ได้กำหนดแนวทางและนโยบายในการดำเนินงานด้านนี้อย่างชัดเจน

4. สภาพและสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน เช่น ภาษาถิ่น ความปลอดภัย สวัสดิการ และสวัสดิภาพของข้าราชการฯฯ

5. บุคลากรที่ออกไปปฏิบัติงานในชุมชนไม่มีแรงจูงใจเพียงพอ

ถาม ข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

ตอบ ประการแรกขอกกล่าวในระดับคณะและหน่วยงานก่อน คือ คณะจะต้องมีหน่วยงานระดับย่อย ที่รับผิดชอบด้านนี้โดยตรง ประการที่สองจะต้องกำหนดนโยบายแผนงานและโครงการให้

ชัดเจนในการดำเนินงานด้านนี้ โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยหรือคณะกับชุมชน เช่น ร่วมมือกับหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบฯ ที่รับผิดชอบโดยตรงให้การศึกษา นอกระบบแก่ชุมชน เช่น สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือองค์กรเอกชนระดับท้องถิ่นเพื่อให้บริการวิชาการตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ไม่จำกัดเพศ และวัย

สัมภาษณ์ ผศ.มานพ จิตต์ภูษา รองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
วันที่ 18 มิถุนายน 2535 เวลา 10.00-12.00 น.

ณ ห้องพักอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผน
พัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7 ของคณะมนุษยศาสตร์ฯ มีอะไรบ้าง

ตอบ สำหรับแผนงานในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบของคณะในระยะเวลาที่ 6 ก็คือการจัด
การอบรมเพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ชุมชน และในแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 7 ก็จะมี
การจัดให้มีวิชาการอย่างชัดเจน

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของคณะ
มนุษยศาสตร์ตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 มีอะไรบ้าง

ตอบ สำหรับในส่วนของคุณะ ขณะนี้ยังไม่ได้ทำงานด้านนี้อย่างจริงจัง แต่ก็พบกับปัญหาบาง
ประการได้แก่

1. ไม่มีผู้รับผิดชอบดำเนินการด้านนี้โดยตรงในระดับคณะ
2. ทางคณะยังไม่มีเกณฑ์ที่จะกำหนดว่ากิจกรรมใดเป็นกิจกรรมที่ให้เปล่า และ
กิจกรรมใดเป็นกิจกรรมที่ต้องเก็บเงิน
3. คณะควรมีงบประมาณสนับสนุนเพื่อขยายงานด้านนี้
4. กลุ่มประชากรเป้าหมายลดลง
5. ชาตบุคลากรที่จะดำเนินงานนี้โดยเฉพาะบุคลากรที่เป็นคนพื้นที่ที่สามารถเข้าใจ
สภาพสังคม วัฒนธรรมและสื่อภาษาท้องถิ่นได้
6. บุคลากรและเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านนี้

ถาม ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับงานการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยโดย
ภาพรวม

- ตอบ
1. ควรจะมีหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัย เช่น สำนักส่งเสริมฯ เป็นผู้นำในด้าน
การจัดดำเนินงานและนำแนวคิดและทฤษฎีมาใช้
  2. มหาวิทยาลัยควรมีเกณฑ์ในการพิจารณาภาระงานของบุคลากรที่มาทำงาน
ด้านนี้ จึงทำให้ผู้ที่มาทำงานด้านนี้ขาดขวัญและกำลังใจ
  3. ในการจัดกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ควรจะมีการสำรวจความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม
เป้าหมาย เพื่อจะเกิดอย่างแท้จริง

สัมภาษณ์ อาจารย์ปราโมทย์ กระทบ ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการ

วันที่ 4 มีนาคม 2535 เวลา 13.30-16.30 น.

ณ ห้องผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7

ตอบ สำหรับนโยบายในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของสำนักวิทยบริการก็คือ การให้ความรู้แก่ทุกคนในภาคใต้ ในด้านจุดประสงค์ของการดำเนินงานด้านนี้ก็คือ

1. จัดการอบรมบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลภายนอกในเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา การใช้สื่อ การสอน และการทำหนังสือเด็ก ฯลฯ

2. จัดบริการให้ข่าวสารข้อมูลโดยเฉพาะบริการวิชาการผ่านทางสถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยใน 5 จังหวัดภาคใต้

3. จัดให้มีการกระจายความรู้สู่ชุมชน โดยเฉพาะจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ซึ่งได้เริ่มวางแผนอยู่ขณะนี้และจะดำเนินการในปี 2536 จะดำเนินการให้ครอบคลุมจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการด้านนี้ในการให้การศึกษานอกระบบตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6

ตอบ สำหรับปัญหาอุปสรรคของสำนักวิทยบริการที่จะดำเนินงานด้านการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในขณะนี้นั้นมีปัญหอย่างเดียวกันคือ ขาดกำลังคนหรือบุคลากรทำงานนั่นเอง

ถาม ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

ตอบ สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยควรจะดำเนินการดังนี้

1. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรเลือกรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้รับบริการ

2. ควรจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบให้มีความต่อเนื่องกันและมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะๆ

3. ควรมีการสำรวจหาความจำเป็นของกลุ่มผู้รับผิดชอบก่อนว่าต้องการในเรื่องใดเพื่อลดปัญหาการสูญเปล่า

สัมภาษณ์ ผศ.นิเวศ๊ะ ทะยิวามิง รองผู้อำนวยการศูนย์คอมพิวเตอร์

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2535 เวลา 10.00-12.00 น.

ณ หน่วยคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7

ตอบ ในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนตามนโยบายของหน่วยของคอมพิวเตอร์นั้นก็สอดคล้องกับนโยบายของการให้บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยก็คือ การให้บริการด้านความรู้แก่คนทุกระดับ ซึ่งจะจัดในรูปของการฝึกอบรม และที่ได้ดำเนินการอยู่ก็คือการให้บริการทางวิชาการ โดยให้ความรู้ในลักษณะการเป็นวิทยากรแก่หน่วยงานภายนอกที่ร้องขอ

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในการให้การศึกษาอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6

ตอบ ในด้านการให้บริการวิชาการของหน่วยที่ดำเนินการมานั้นปัญหาอุปสรรคก็มีบ้างแต่บางปัญหาก็ได้แก้ไขไปแล้ว จะมีบ้างก็ได้แก่

1. อุปกรณ์การอบรมมีไม่เพียงพอเพราะโดยส่วนใหญ่แล้วเราใช้อุปกรณ์ที่ใช้การเรียนการสอนมาทำการฝึกอบรม ซึ่งจะต้องสลับเวลาเรียน สอนของอาจารย์โดยเฉพาะช่วงที่ว่างมาทำการอบรม จึงมีผลทำให้เรามีเวลาจำกัดหรือบางครั้งเวลาที่จัดการอบรมไม่เหมาะสม

2. กำลังคนและบุคลากรมีน้อยมาก ปกติก็ต้องทำงานเพื่อการเรียนการสอนซึ่งใช้เวลาเต็มที่อยู่แล้ว และช่วงว่างจะต้องมาให้บริการด้านการฝึกอบรมอีก จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลัง หรือการทำงานของบุคลากรหนักเกินไป

3. กลุ่มเป้าหมายค่อนข้างจำกัด หรืออยู่ในวงแคบ ทั้งนี้เนื่องมาจากความไม่สะดวกในด้านการเดินทาง และเวลาจัดการอบรมไม่เหมาะสม

ถาม ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

ตอบ งานการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

1. มหาวิทยาลัยควรมีการจัดกรอบหน้าที่ ในการบริการวิชาการของแต่ละคณะอย่างชัดเจน

2. ควรจัดสรรงบประมาณในการบริการวิชาการอย่างเหมาะสม

3. มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนด้านอุปกรณ์เครื่องมือให้มีความพร้อมในการบริการ
4. ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานบริการวิชาการโดยเฉพาะ
5. ให้ทุกคณะมีความสำนึกว่าหน้าที่บริการวิชาการเป็นของทุกคนไม่ใช่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

สัมภาษณ์ ผศ.ดร.สุพหล อารีกุล คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์

วันที่ 9 กันยายน 2535 เวลา 13.30-16.30 น.

ณ ห้องคณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7

ตอบ เนื่องจากเพิ่งมาเข้ารับตำแหน่ง เมื่อเดือนตุลาคม 2 ปีที่แล้วก็ยังไม่ได้สัมผัสกับงานนี้มากนัก อย่างไรก็ตาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบก็คือการบริการวิชาการที่ก่อให้เกิดรายได้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นอุตสาหกรรมและก็มีลักษณะของการบริการที่เรียกว่า บริการฟรี ก็คือไม่หวังผลกำไรซึ่งจัดให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้มีรายได้น้อย แต่สำหรับคณะวิศวกรรมนั้นมุ่งเป็นงานอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ และในขณะนั้นนั้นโดยเฉพาะการให้บริการตรวจสอบคุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มที่จะขยายเพิ่มมากขึ้นเสมอๆ

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในการให้ศึกษานอกระบบตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6

ตอบ สำหรับปัญหาที่สำคัญก็คือ การขาดบุคลากรที่ทำงานด้านนี้แต่ก็ได้พยายามแก้ปัญหาโดยการขอความร่วมมือจากภาควิชาต่างๆ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือด้วยดี แต่บางช่วงอาจมีปัญหาก็ต้องจ้างคนมาทำงานพิเศษ หรือไม่ก็จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากหน่วยงานภายนอกให้ทำงานเฉพาะกิจ และอีกปัญหาหนึ่งที่พบอยู่เสมอก็คือ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือต่างๆ ซึ่งต้องใช้เพื่อการเรียนการสอนด้วย

ถาม ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

ตอบ จุดแรกคือมหาวิทยาลัยจะต้องกำหนดการบริการวิชาการให้แน่นอนลงไปว่า มีจุดประสงค์เพื่อหารายได้หรือบริการฟรี ซึ่งสิ่งที่ตามมาก็คือกฎระเบียบจะต้องสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์นั้นๆ และในส่วนของการบริการวิชาการของคณะต่างๆ ที่ทำอยู่ในขณะนี้ควรจะมีการกำหนด Concept ของการบริการในหน่วยงานของตนให้ชัด เพื่อจะได้ไม่ซ้ำซ้อนและไม่ก้าวก่ายกันทำงาน และในส่วนของคณะวิศวกรรมก็จะยังคงเน้นเรื่องการบริการวิชาการในลักษณะของอุตสาหกรรมมากขึ้น

สัมภาษณ์ ผศ.ทวี ณะตระกูล คณบดีคณะวิทยาการจัดการ

วันที่ 25 สิงหาคม 2535 เวลา 14.00-16.30 น.

ณ ห้องคณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7

ตอบ สำหรับคณะวิทยาการจัดการมุ่งเป็นการบริการวิชาการที่อยู่ในความรับผิดชอบของภาควิชา ทั้ง 3 คือ บริหารธุรกิจ รัฐประศาสนศาสตร์ สारัตตศึกษา ซึ่งทั้ง 3 ภาคจะทำการบริการ วิชาการก็ต้องอาศัยการสำรวจความต้องการของชุมชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมักจะเน้นที่ภาค ธุรกิจเป็นสำคัญโดยอาศัยแนวคิดที่จะยกระดับความรู้ความสามารถของนักธุรกิจใภาคใต้ให้ เข้าสู่ระดับชาติหรือนานาชาติ และก็ได้เริ่มดำเนินการ จัดการสัมมนา อาจใช้เวลา 1-3 วัน โดยจัดในหัวข้อหลักสูตรการตลาด การบัญชี บุคลิกภาพนักธุรกิจ และหุ้น เป็นต้น ต่อ มาก็ได้ทำหลักสูตรระยะยาวที่เป็นที่นิยมคือ PSU MINI MBA ในส่วนของภาควิชารัฐ ประศาสนศาสตร์ก็จัดการบริการชุมชนในลักษณะการให้ความช่วยเหลือและเป็นที่พักพิงของ เทศบาล จัดสัมมนาให้แก่ข้าราชการ ในส่วนของภาควิชาสารัตตศึกษาก็จัดหลักสูตรการฝึก พุดในที่ชุมชน จัดในลักษณะฝึกอบรมเคลื่อนที่

จากที่กล่าวมาทั้งหมดกลุ่มเป้าหมายหลักของเราก็คือ นักธุรกิจและเน้นเรื่อง เศรษฐกิจแต่สำหรับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น สตรี และเด็ก เราก็มีการบริการวิชาการให้ ความรู้เช่น เราจัดทำศูนย์สตรี ซึ่งมีการจัดการอบรมเรื่องกฎหมายแก่สตรี การเป็นตัวแทน ของชาวบ้าน ซึ่งโครงการนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากต่างประเทศอีกประการหนึ่งที่พบอยู่เสมอว่าโครงการใดก็ตามที่จัดบริการแล้วให้เปล่าหรือฟรีคนมักไม่เห็นค่า ไม่มีความสำคัญ ซึ่งผม คิดว่า โครงการใดก็ตามที่จัดแล้วมีการเก็บเงินเขาจะรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ อย่งไรก็ตามกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน หรือนักเรียนทางคณะเราก็จะจัดกิจกรรมในรูป ของกิจกรรมนักศึกษา และกิจกรรมสู่ชุมชน โดยเน้นที่ชาวบ้าน ทางคณะไม่ได้ทำเต็มรูปทั้งนี้ เนื่องจากได้พิจารณาแล้วเห็นว่า มีสำนักส่งเสริมและหน่วยงานอื่นๆ ได้ให้ความสนใจอยู่ แล้ว ดังนั้นเราจึงคิดว่า ควรพัฒนาเมืองใหญ่ให้ผลกระทบสู่เมืองย่อยจะดีกว่า หรือไม่ก็มี อีกบทบาทหนึ่งก็คือ การจัด training for trainer เพื่อสร้างคนให้เกิดผลกระทบคือไปสอน คนอื่นๆ ต่อไป

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในการให้การศึกษาจากระบบตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6

ตอบ ถ้าจะกล่าวกันถึงปัญหาอุปสรรคก็บอกว่ามี แต่ก็พยายามแก้ปัญหาไปให้ทำงานได้ เช่น เงินงบประมาณน้อย ก็พยายามหาเงินจากหน่วยงานอื่น สนับสนุนทั้งในและต่างประเทศ บุคลากรไม่พอก็ขอความร่วมมือไปยังคณะ ภาควิชา หรือหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยก็ได้รับการร่วมมือด้วยดี ในขณะนี้อาจกล่าวได้ว่าไม่มีปัญหาแล้ว

ถาม ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัย

ตอบ ในส่วนของข้อเสนอแนะนี้ผมคิดว่าผู้ที่สำคัญที่จะพัฒนางานการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัยให้ก้าวหน้าขึ้น ก็ต้องอาศัยผู้บริหาร ที่มีความกว้างและสายตาไกลมองภาพออกว่าภาคใต้จะพัฒนาไปด้านไหน และเมื่อให้บริการแล้วจะเกิดผลกระทบอะไรบ้างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้บริหารจะต้องกระจายอำนาจให้คณะได้เข้าไปทำงานเอง โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับภาควิชาและคณะที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย นอกจากจะต้องกระจายอำนาจ สนับสนุน ยุยง และส่งเสริมชี้แนะให้คณะทำแล้วก็ต้องให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมไปถึงการช่วยแก้ไขปัญหา และออกกฎระเบียบหรือวางกฎเกณฑ์ให้เอื้อหนุนและให้ทำงานได้ มีความคล่องตัวอย่างยิ่ง

กล่าวโดยสรุปแล้ว การพัฒนางานการศึกษานอกระบบของมหาวิทยาลัยควรจะดำเนินการดังนี้

1. ให้แต่ละหน่วยงาน แต่ละคณะได้มีโอกาสแข่งขันกันทำงาน
2. เปิดรับ innovation ใหม่ๆ จากผู้อื่นๆ และผู้จัดก็ต้องทำตัวเป็นผู้ทันสมัยด้วย
3. การจัดการจะต้องเน้นการมีประสิทธิภาพในหน่วยงาน (internal efficiency)
4. ผู้บริหารจะต้องมีจิตวิญญาณเป็นนักธุรกิจ และไม่ยึดติดกับระเบียบระบบราชการจนปิดกั้นความก้าวหน้าในการทำงาน
5. การให้บริการจะต้องดูที่ out put ไม่ใช่เน้นที่ process และมีแนวคิดแบบผู้ประกอบการ หรือนักลงทุน

สัมภาษณ์ รศ.ดร.ประเสริฐ ชิตพงศ์ คณบดีคณะทรัพยากรธรรมชาติ

วันที่ 21 สิงหาคม 2535 เวลา 13.30-16.00 น.

ณ ห้องคณบดีคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ถาม นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7

ตอบ สำหรับคณะทรัพยากรธรรมชาติก็เน้นการบริการวิชาการแก่ชุมชนโดยส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมผู้ด้อยโอกาส ที่ประกอบกิจกรรมทางด้านการเกษตรอย่างไรก็ตามลักษณะการบริการวิชาการของคณะฯ เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปและไม่ต้องการให้เป็นแบบก้าวกระโดด โดยจะค่อยๆ พัฒนาศักยภาพความพร้อมภายในหน่วยงานขึ้นมา และประการที่สำคัญ ก็คือ คณะต้องการที่จะให้การสนับสนุนหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยที่ทำงานบริการวิชาการชุมชนให้มีศักยภาพมากขึ้นด้วยแต่อย่างไรก็ตามคณะก็พยายามสร้างความพร้อมของตนเองขึ้นมาด้วย โดยเฉพาะงานด้านการวิจัยเพื่อค้นหาความรู้ใหม่และการจัดตั้งหน่วยประสานงานด้านบริการวิชาการขึ้นภายในคณะ เพื่อบริการแก่ผู้ด้อยโอกาส และยังได้พยายามที่จะหาเงินสนับสนุนจากภายนอกมาดำเนินการโดยการเพิ่มปริมาณและคุณภาพ การให้บริการแก่ผู้มีความรู้ทางเศรษฐกิจซึ่งจะเป็นการได้รับประโยชน์กลับคืนจากกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ในรูปของค่าตอบแทนและนำมา เกื้อกูลกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การทำงานแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่ก้าวกระโดดนี้จะมีส่วนช่วยสร้างความพร้อมและเกิดประโยชน์ ซึ่งตัวหน่วยประสานงานและสร้างความพร้อมในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ถาม ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6

ตอบ ปัญหาที่มีบ้างก็คือเรื่องของการขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณดำเนินการแต่อย่างไรก็ตามทางคณะก็ได้พยายามแก้ไขปัญหานี้แล้วโดยเรื่องบุคลากรก็ใช้การ "ประสานงาน" กับหน่วยงานอื่นๆ ในแต่ละหน่วย แต่ละคณะ แต่ละภาควิชาซึ่งก็สามารถแก้ไขได้ในขั้นต้นได้ในระดับหนึ่ง และเรื่องงบประมาณก็ใช้วิธีการติดต่อประสานงานกับองค์กรระหว่างประเทศและหน่วยงานภายนอกเพื่อติดต่อขอสนับสนุนหรือไม่ก็ทำโครงการเป็นโครงการระหว่างประเทศและโครงการความร่วมมือ

ถาม ข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัย
 ตอบ ในส่วนของมหาวิทยาลัย ควรจะดูแลเรื่องความพร้อมโดยต้องทำหน้าที่เป็นเซลส์แมน (Sellman) คือเอาสิ่งที่ดีที่มหาวิทยาลัยมีอยู่แจ้งให้หน่วยงานภายนอกได้รับรู้เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์เพื่อการบริการวิชาการ นอกจากนี้ก็ควรที่จะปรับปรุงเกณฑ์เงื่อนไขและระเบียบต่างๆ ให้มีความคล่องตัวในการทำงานบริการวิชาการโดยเฉพาะเรื่องการเบิกจ่ายเงิน

อีกประการหนึ่งก็คือ มหาวิทยาลัยควรที่จะจัดการสัมมนาระดมความคิด หรือจัดส่งบุคลากรระดับหัวหน้างาน หรือระดับหัวหน้าภาควิชาไปดูงานด้านการบริการวิชาการยังต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหรืออีกวิธีหนึ่งก็เชิญอาจารย์ชาวต่างประเทศเข้ามาให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาในการทำงาน และในปัจจุบันมหาวิทยาลัยควรจะเลิกการจัดบริการวิชาการแบบทำหน้าที่จัดเก้าอี้ในห้องประชุมหรือไม่ก็เชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากร ซึ่งควรลดลงได้ในขณะนี้แต่ควรที่จะหันมาเล่นบทบาทใหม่ก็คือการเพิ่มบทบาทเป็นนักให้บริการวิชาการเอง คือเรามีอะไรดี อะไรให้บริการวิชาการได้ก็ควรจะให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยทุกคนเป็นผู้ดำเนินการ คณะทรัพยากรธรรมชาติทำก็คือ ให้อาจารย์ไปต่างประเทศและ Present เรื่องในประเทศให้ต่างประเทศฟังโดยคณะสนับสนุนงบประมาณให้ ซึ่งคิดว่าจุดนี้เองจะทำให้อาจารย์ของเรามีความรู้ มีประสบการณ์ และให้บริการวิชาการได้เป็นอย่างดี

แบบสำรวจการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของคุณะ/ศูนย์/สำนัก
ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2532-30 กันยายน 2534

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ใน ( ) หน้าข้อความ หรือเติมคำในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง

1. ชื่อหน่วยงาน.....
2. ชื่อโครงการ.....
3. ช่วงเวลาที่จัด.....
4. สถานที่จัด.....
5. กลุ่มเป้าหมาย.....
6. จำนวนผู้เข้ารับบริการ.....
7. งบประมาณ
  - 7.1 งบประมาณที่ใช้ในโครงการ.....บาท
  - 7.2 แหล่งที่มาของงบประมาณ ( ) เงินงบประมาณแผ่นดิน
( ) เงินงบประมาณแผ่นดินและเก็บจากผู้เข้าร่วมโครงการ
( ) แหล่งเงินอื่นๆ
( ) เก็บจากผู้เข้าร่วมโครงการ
( ) อื่นๆ .....
  - 7.3 เก็บค่าลงทะเบียนจากผู้รับการอบรม ( ) ไม่เก็บ ( ) เก็บ คนละ.....บาท
8. ลักษณะและวิธีการดำเนินงาน ( ) จัดร่วมกับหน่วยงานอื่นในมหาวิทยาลัย
( ) ดำเนินงานเอง
( ) จัดร่วมกับหน่วยงานอื่นภายนอกมหาวิทยาลัย โปรดระบุ

ในกรณี "จัดร่วมกับหน่วยงานอื่น" โปรดระบุลักษณะความร่วมมือ

( ) ด้านการเงิน	( ) วัสดุ-อุปกรณ์ครุภัณฑ์
( ) วิทยากร	( ) อาคารสถานที่
( ) การให้ความรู้การฝึกอบรม	( ) การประสานงาน
( ) การนิเทศติดตามผล	( ) งานหลักสูตร และเอกสารประกอบการอบรม
( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....	

9. คณะวิทยากร

- ( ) มอ.เท่านั้น
- ( ) มอ.และหน่วยงานอื่นๆ ไปรตระบุ.....
- ( ) หน่วยงานอื่นๆ ไปรตระบุ.....

10. การติดตามประเมินผลโครงการ

- ( ) มีการติดตามผล
- ( ) ไม่มีการติดตามผล

กรณีตอบ "มีการติดตามผล" ไปรตระบุวิธีการ

- ( ) แบบสอบถาม
- ( ) สอบถามผู้บังคับบัญชาผู้เข้ารับบริการ
- ( ) ประชุมสัมมนาผู้เข้ารับบริการ
- ( ) สัมภาษณ์ผู้รับบริการหลังการฝึกอบรมสิ้นสุดลง
- ( ) สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับบริการขณะร่วมโครงการ
- ( ) อื่นๆ .....

11. ปัญหา/อุปสรรค ในการจัดบริการวิชาการ

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการการจัดการศึกษานอกระบบ
ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อโครงการ.....
จัดโดย.....
ระหว่างวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
สถานที่จัด.....จังหวัด.....

1. ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 เพศ ชาย หญิง
  - 1.2 อายุ.....ปี
  - 1.3 อาชีพ รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 เกษตรกร รับจ้าง
 พนักงานบริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว
 อื่นๆ (ระบุ).....
  - 1.4 ระดับการศึกษา
    - ไม่เคยเข้ารับการศึกษาระบบ
    - ประถมศึกษา
    - มัธยมศึกษา
    - อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
    - ปริญญาตรี
    - สูงกว่าปริญญาตรี
    - อื่นๆ (ระบุ).....
2. ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนา
  - 2.1 ท่านทราบข่าวการจัดฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนาดังกล่าวจากแหล่งใด
    - วิทยุ โทรทัศน์
    - หนังสือพิมพ์ หนังสือราชการ
    - ป้ายประกาศ เพื่อนฝูงหรือญาติมิตร
    - อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2.2 เหตุผลสำคัญที่สุดในการเข้าร่วมโครงการของท่าน

- ( ) เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา
- ( ) เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ
- ( ) เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- ( ) เพื่อทำความรู้จักกับบุคคลอื่น ๆ
- ( ) เพื่อน ๆ ชักชวนให้มาด้วยกัน
- ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

2.3 ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมโครงการของท่าน

- ( ) เป็นโครงการที่ไม่เก็บเงินจากผู้เข้าร่วม
- ( ) เสียเงินค่าใช้จ่าย ดังนี้
  - ( ) ค่าลงทะเบียน ..... บาท
  - ( ) ค่าเดินทาง ..... บาท
  - ( ) ค่าที่พัก ..... บาท
  - ( ) ค่าอาหาร ..... บาท
  - ( ) อื่นๆ ..... บาท
- รวมทั้งสิ้นเป็นเงินประมาณ ..... บาท

2.4 ท่านได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมโครงการอย่างไร

- ( ) ท่านใช้เงินส่วนตัวทั้งหมด
- ( ) หน่วยงานของท่านสนับสนุนค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ( ) หน่วยงานของท่านสนับสนุนค่าใช้จ่ายบางส่วน
- ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

3. ผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ

โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างซึ่งตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริงของท่านอย่างมากที่สุด

3.1 ท่านมีความคิดเห็นต่อหัวข้อต่างๆ ในการจัดโครงการอย่างไร

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็นของท่าน				
	เหมาะสมที่สุด	เหมาะสม	ปานกลาง	ไม่ใคร่เหมาะสม	ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง
1. วิทยากร					
2. วัน เวลาที่จัด					
3. ช่วงระยะเวลาในการจัด					
4. หัวข้อเรื่องที่จัด					
5. ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและหัวข้อเรื่อง					
6. ประโยชน์ที่ได้รับ					
7. เอกสารที่แจก					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

3.2 ท่านคิดว่า ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปทำประโยชน์ได้อย่างไร

การนำความรู้ไปใช้	ระดับความคิดเห็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เหมาะสมเลย
1. ใช้ในการประกอบอาชีพ				
2. ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน				
3. เป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม				
4. ใช้แนะนำหรือสั่งสอนผู้อื่น				

5. อื่นๆ (ระบุ) 1.....
 2.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

4. ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อการจัดการศึกษานอกระบบของ มอ.

4.1 การจัดโครงการดังกล่าวควรเป็นหน้าที่ของ มอ. หรือไม่

( ) ควร ( ) ไม่ควร หน่วยงานที่ควรจัด คือ.....

( ) ไม่มีความคิดเห็น ( ) มอ.ร่วมกับหน่วยงานอื่น

4.2 การจัดโครงการของ มอ.ควรจัดที่ใด

( ) มอ.หาดใหญ่ ( ) มอ.ปัตตานี

( ) จังหวัดที่ท่านอยู่ ( ) อื่นๆ ระบุ.....

5. ท่านคิดว่า ท่านต้องการได้รับความรู้จากการจัดการศึกษานอกระบบของ มอ.หรือไม่

( ) ต้องการ ( ) ไม่ต้องการ

ถ้าต้องการโปรดกาเครื่องหมาย/หน้าสาขาวิชาที่ต้องการมากที่สุด พร้อมระบุรายละเอียดของหัวข้อเรื่องที่ต้องการ

( ) 1. ศึกษาศาสตร์และการฝึกอบรมเรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 2. ภาษาศาสตร์เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 3. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 4. ธุรกิจและการบริหารธุรกิจ เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 5. กฎหมาย เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 6. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เรื่องที่ต้องการอบรม.....

(ฟิสิกส์, เคมี, ชีว)

( ) 7. คณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 8. สุขภาพอนามัยและการแพทย์ เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 9. การเกษตร เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 10. คหกรรม เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 11. อุตสาหกรรมเรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 12. ศิลปหัตถกรรม เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 13. การกีฬา พลศึกษา นันทนาการ เรื่องที่ต้องการอบรม.....

( ) 14. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

คณะผู้วิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง โทร. 336
 ที่ มอ 176/ วันที่ มิถุนายน 2535
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

ด้วยในปีงบประมาณ 2535 นี้ สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่องได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อการวิจัยในเรื่องการติดตามผลการดำเนินงานโครงการบริการการศึกษาอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (A follow up Study of Non-Formal Education Service Project of Prince of Songkhla University) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษาอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมตลอดถึงการวิเคราะห์ความต้องการของทางการศึกษาอกระบบโรงเรียนของผู้รับบริการ อันจะส่งผลถึงการเสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดการศึกษาอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

เนื่องจากหน่วยงานของท่านมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัย สำนักส่งเสริมฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดให้ข้อมูลเพื่อการสัมภาษณ์ ทั้งนี้สำนักส่งเสริมฯ ได้มอบหมายให้ นางเบญจนาฏ ดวงจิโน นักวิชาการศึกษา 5 หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์โดยจะใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 20-25 นาที เท่านั้น โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานในการจัดการศึกษาอกระบบโรงเรียน ตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 และ 7
2. ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในการให้การศึกษาอกระบบ ตามแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6
3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับงานการจัดการศึกษาอกระบบของมหาวิทยาลัยโดยภาพรวม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้อย่าง เป็นพระคุณยิ่ง

(นายปัญญา ยวนแหล)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางเบญจนาฏ ดวงจโน
 คุณวุฒิ ศศ.บ. (พัฒนาลังคม) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 ค.ม. (การศึกษานอกโรงเรียน) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ตำแหน่ง นักวิชาการการศึกษา 6
 หัวหน้าฝ่ายฝึกอบรมและการศึกษาต่อเนื่อง
 สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อ นายชิตชนก เชิงเขาว์
 คุณวุฒิ วท.บ. (ศึกษาศาสตร์) วัฒนผลและประเมินผล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 ค.ม. (วิจัยการศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 Ph.D (Research Design & Statistics)
 ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษา
 หัวหน้าแผนกวัดและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์